

Anmeldt kriminalitet og
straffesaksbehandling

2017

Kommenterte STRASAK-tall

23.01.2018

Innhold

1.	INNLEDNING	3
	Datagrunnlag.....	3
2.	HOVEDRESULTATER	4
2.1.	Kriminalitetsutviklingen.....	4
	Geografiske forskjeller	7
	Barne- og ungdomskriminalitet	8
2.2.	Politiets straffesaksbehandling	9
	Påtaleavgjorte saker	9
	Saker som ikke er rettskraftig avgjort.....	10
3.	KRIMINALITETSUTVIKLINGEN – UTVALGTE OMRÅDER	11
	Endret kodepraksis.....	11
3.1.	Vinningslovbrudd.....	12
	Grovt tyveri fra bolig	14
	Tyveri/grovt tyveri fra person på offentlig sted	15
	Ran	16
3.2.	Narkotikalovbrudd	17
	Narkotika- og dopinglovbrudd generelt	17
	Narkotikalovbrudd etter legemiddeloven (bruk/besittelse)	17
3.3.	Voldslovbrudd	21
	Drap	21
	Mishandling i nære relasjoner	22
	Krenkelse og skade mot kropp og liv	22
	Trusler	23
	Menneskehandel	23
3.4.	Seksuallovbrudd.....	24
	Seksuallovbrudd generelt	24
	Seksuell omgang og voldtekt av barn under 14 år	25
	Seksuell omgang med barn 14-16 år, seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn u/16 år	25
	Voldtekt	26
	Kjøp av seksuelle tjenester.....	26
	Annet	26
3.5.	Andre lovbrudd	27
	Andre lovbrudd generelt.....	27
4.	KRIMINALITETSUTVIKLINGEN – BARNE- OG UNGDOMSKRIMINALITET ..	28
4.1.	Bakgrunn	28
4.2.	Avgrensning og metode	29
4.3.	Registrerte straffbare forhold totalt og fordeling på kjønn, alder og statsborgerskap	31
4.4.	Førstegangskriminelle, tilbakefall og gjengangere.....	38
4.5.	Alternative straffereaksjoner.....	42
5.	POLITIETS STRAFFESAKSBEHANDLING	43
6.1.	Påtaleavgjorte saker	44
6.2.	Oppklaringsprosent	46
6.3.	Saksbehandlingstid.....	49
6.4.	Saker med krav til særskilt saksbehandlingstid	51
	Voldssaker med særskilt saksbehandleingsfrist.....	51
	Saker med mistenkte under 18 år	51
	Voldtektssaker	52
6.5.	Tilrettelagt avhør.....	53
6.6.	Saker under arbeid og restanser	55
	Saker under arbeid.....	55
	Restanser – ikke påtaleavgjorte saker	55
	Påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker	56
6.	INNDRAGNING	58
	VEDLEGG.....	60

1. Innledning

I denne rapporten presenteres en oversikt over anmeldte lovbrudd og politiets straffesaksbehandling i 2017, og utviklingen de fem siste årene.

Det kan være mange årsaker til observerte endringer i antall anmeldelser. Endringer i antall lovbrudd, for eksempel som følge av forebyggende tiltak, endrede forsikringsvilkår, økte bøtesatser/straffer, økt oppdagelsesrisiko eller økte levekår, vil alle kunne få betydning. Samtidig kan det være endringer knyttet til anmeldelsestilbøyelighet. Det er store forskjeller på anmeldelsesgraden for ulike kriminalitetstyper, og det kan være ulike årsaker til at fornærmede velger å ikke anmelde et straffbart forhold. I følge Politiets innbyggerundersøkelse 2017 er de viktigste årsakene at saken er mindre alvorlig, at fornærmede forventer at saken vil bli henlagt, eller at en selv/andre ordner opp.

I rapporten vises utviklingen i antall anmeldelser fordelt på 10 ulike kriminalitetstyper. I tillegg er det sett på utvalgte prioriterte områder angitt i styringsdokumenter og områder Politidirektoratet mener det er særlig viktig å følge med på. Rapporten gir også en beskrivelse av kriminalitet begått av barn og ungdom som tidligere har blitt utgitt som et særskilt dokument.

Datagrunnlag

Det statistiske grunnlaget i denne rapporten er politiets straffesaksregister (STRASAK). STRASAK benyttes både til den offisielle kriminalstatistikken, som Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserer, og politiets driftsstatistikk. Selv om både SSB og Politidirektoratet henter sitt tallgrunnlag fra STRASAK, forekommer det forskjeller blant annet på grunn av ulik bearbeiding av data, ulik tidspunkt for dataauthenting og ulik gruppering av dataene.

Hvis annet ikke er oppgitt er tallmaterialet hentet ut 1. januar det enkelte år. Kodeendringer som har skjedd etter 1. januar påfølgende år vil derfor ikke få betydning. Dette er gjort for å ha mest mulig sammenliknbare tall.

Dataene i STRASAK er basert på de kodene som politiet manuelt legger inn når en sak blir registrert og kvaliteten på driftsstatistikken er derfor avhengig av riktig koding av den enkelte sak. Økt fokus og kunnskap kan i enkelte tilfeller føre til endret kodepraksis og riktigere koding av sakene. Endring i kodepraksis kan derfor gjøre det utfordrende å følge utviklingstrekk på detaljert nivå.

Straffeloven 2005 trådte i kraft 1. oktober 2015 og førte til flere endringer i driftsstatistikken. Samtidig valgte politiet å gjøre enkelte endringer. Det fremheves spesielt at enkelte lovbrudd ble tilordnet en annen kriminalitetstype enn hva som var tilfelle før lovendringen. Blant annet ble bedrageri tilordnet økonomilovbrudd (fra kriminalitetstypen vinningslovbrudd) og enkelte lovbrudd knyttet til trusler ble tilordnet voldslovbrudd (fra kriminalitetstypen andre lovbrudd). En nærmere oversikt over endringene er gitt i kap. 3.

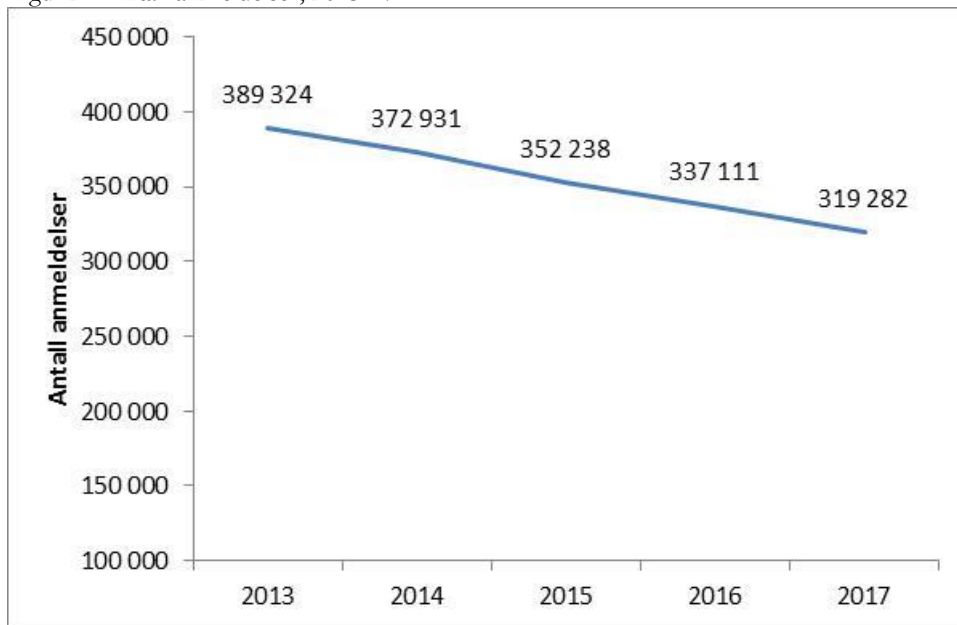
Straffeloven 2005 medfører i all hovedsak ingen nykriminalisering eller avkriminalisering. Det er likevel ikke mulig å sammenligne alle straffebestemmelsene i gammel og ny lov én til én. For å kunne sammenligne statistikk på et lavere nivå enn kriminalitetstype er det derfor laget lovbruddskategorier for å kunne se utviklingen over tid på et område. Hvilke lovbrudd som er definert inn i de ulike lovbruddskategorier fremkommer i vedlegg til denne rapporten.

2. Hovedresultater

2.1. Kriminalitetsutviklingen

I 2017 ble det anmeldt 319 282 lovbrudd. Dette er en nedgang på 5,3 prosent i forhold til 2016, og en nedgang på 18,0 prosent i forhold til 2013. Det har vært en nedgang i antall anmeldte lovbrudd hvert år i hele femårsperioden.

Figur 2.1 Antall anmeldelser, 2013-17

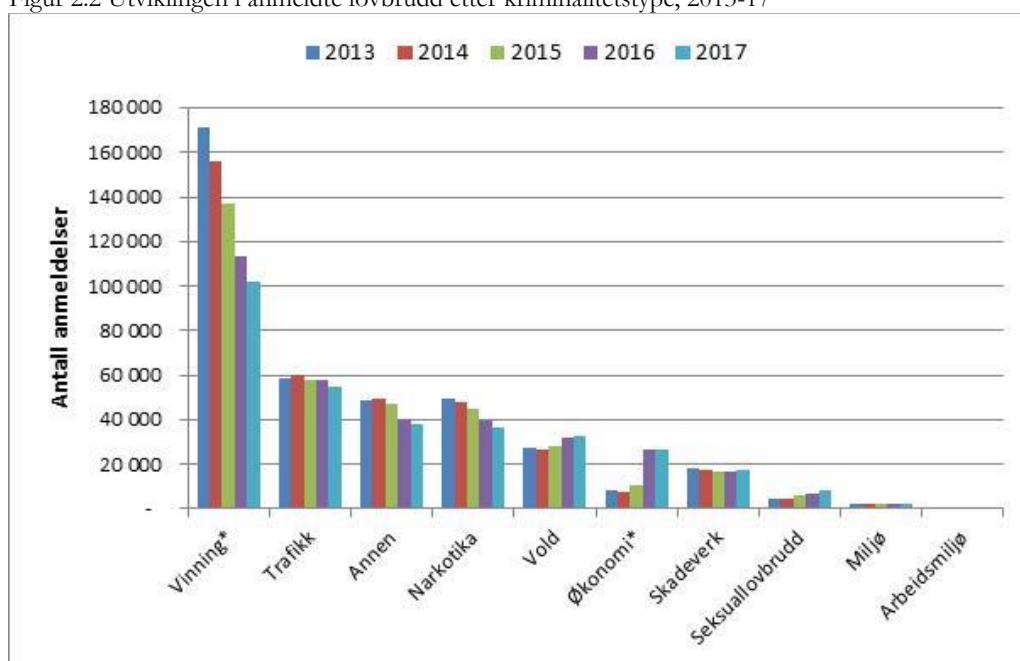

Kilde: JUS068

Reduksjonen i antall anmeldelser skyldes først og fremst nedgangen i anmeldte vinningslovbrudd, som vist i figur 2.2 og tabell 2.1. Vinningslovbruddene er redusert med 40,4 prosent i forhold til 2013. Hvis det korrigeres for at alminnelige bedragerier er flyttet fra kategorien vinning til kategorien økonomi, er reduksjonen i vinningskriminalitet 32,0 prosent sammenliknet med 2013. Det antas å være flere årsaker til denne nedgangen, blant annet politiets satsing på å redusere tyveri fra villa og tyveri fra personer på offentlig sted, svingninger i markedet for elektroniske artikler og endringer i politiets saks coding/statistikkuttrekk som følge av ny straffelov.

Nedgangen i vinningslovbrudd er nærmere omtalt i kapittel 3.1.

Figur 2.2 Utviklingen i anmeldte lovbrudd etter kriminalitetstype, 2013-17

Kilde: JUS068

* Nedgangen i vinningslovbrudd og økningen i økonomilovbrudd skyldes i stor grad at alminnelige bedragerier, som tidligere ble kategorisert som vinningslovbrudd, nå er kategorisert som økonomilovbrudd.

Tabell 2.1 Antall anmeldte lovbrudd etter kriminalitetstype 2017

	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17	Andel av anmeldelsene
Vinning	101 895	-10,3 %	-40,4 %	31,9 %
Trafikk	54 675	-6,0 %	-7,1 %	17,1 %
Annen	38 340	-4,4 %	-21,5 %	12,0 %
Narkotika	36 785	-7,4 %	-25,6 %	11,5 %
Vold	32 540	2,6 %	18,9 %	10,2 %
Økonomi	26 885	1,1 %	237,9 %	8,4 %
Skadeverk	17 175	1,3 %	-6,0 %	5,4 %
Seksuallovbrudd	7 978	12,9 %	65,5 %	2,5 %
Miljø	2 174	-9,3 %	-0,5 %	0,7 %
Arbeidsmiljø	835	5,6 %	10,4 %	0,3 %
Totalsum	319 282	-5,3 %	-18,0 %	100,0 %

Kilde: JUS068

I forbindelse med ikrafttreden av Straffeloven 2005 ble enkelte lovbruddskategorier tilordnet nye kriminalitetstyper. Spesielt vises det til økonomilovbrudd hvor antall anmeldelser har økt med 237,9 prosent fra 2013 til 2017. Hovedårsaken til den betydelige økningen er at alminnelige bedragerier nå kategoriseres som økonomilovbrudd, som omtalt nærmere nedenfor.

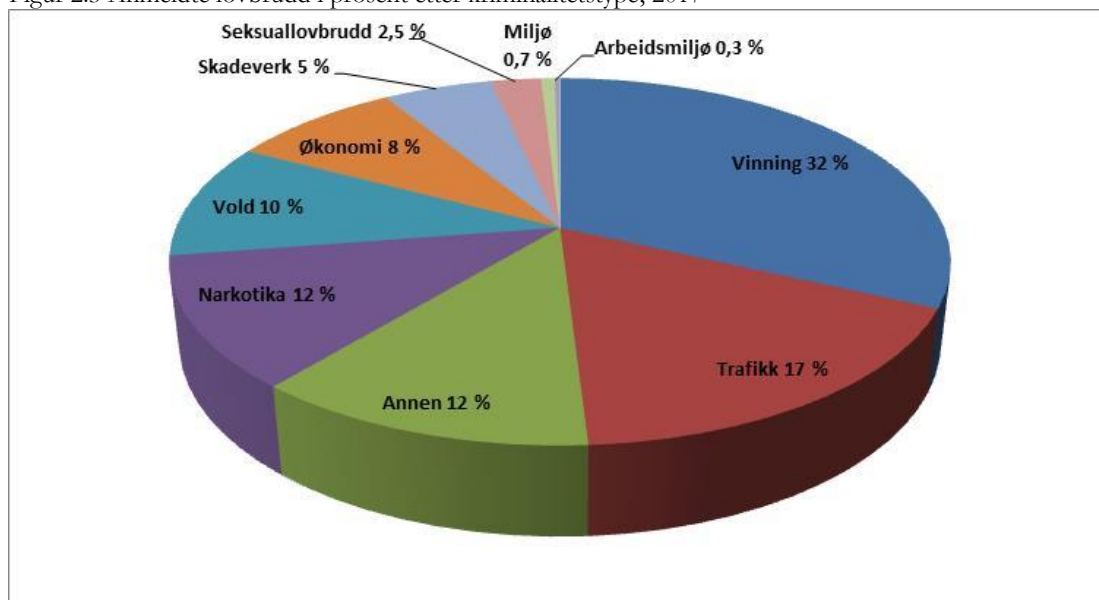
Av de 26 885 anmeldelsene for økonomilovbrudd som ble registrert i 2017 er 14 376 bedragerianmeldelser som tidligere ville vært tilordnet kategorien vinning. Hvis bedragerisakene fjernes fra datamaterialet har antall anmeldelser for økonomilovbrudd økt med 57,2 prosent siden 2013, og 6,1 prosent fra 2016 til 2017. Det bemerkes at såkalte identitetskrenkelser etter straffeloven § 202 er tilordnet økonomilovbrudd etter innføringen

av ny straffelov. De straffbare forhold som omfattes av denne bestemmelsen var tidligere delt mellom to ulike straffebud og var tilordnet kriminalitetstypen annen kriminalitet. Den reelle økningen i antallet anmeldelser innen kategorien økonomi antas derfor å være betydelig mindre enn 57,2 prosent, uten at det er mulig å gi en presis angivelse av hvor stor økningen er.

Seksuallovbrudd, og spesielt seksuelle overgrep mot barn, har blitt viet mye oppmerksomhet de siste årene. Dette er med på å forklare at antall anmeldelser i kategorien seksuallovbrudd har økt med 12,9 prosent i forhold til 2016. En nærmere gjennomgang av seksuallovbrudd er gitt i kapittel 3.4.

De ulike kriminalitetstypenes andel av det totale antall anmeldelser er svært ulikt fordelt. Som det fremgår av figur 2.3 utgjør vinningslovbrudd 32 prosent av anmeldelsene i 2017. Videre utgjør trafikklovbrudd 17 prosent, mens narkotikalovbrudd og kriminalitetstypen annen¹ hver har 12 prosent av anmeldelsene.

Figur 2.3 Anmeldte lovbrudd i prosent etter kriminalitetstype, 2017

Kilde: JUS068

Antall anmeldelser innen den enkelte kriminalitetstype er ikke ensbetydende med politiets fokus og prioritering. Noen særlige fokusområder innenfor vinningslovbrudd, narkotikalovbrudd, voldslovbrudd og seksuallovbrudd er nærmere omtalt i kapittel 3.

Anmeldelsesstatistikken som presenteres i denne rapporten er basert på forhold som enten blir anmeldt til politiet eller som politiet selv anmelder. Det er således den registrerte kriminaliteten som blir omhandlet. Det er imidlertid kjent at mange lovbrudd aldri blir anmeldt. Blant annet viser Politiets innbyggerundersøkelse 2017² at det er stor variasjon i hvilke lovbrudd publikum velger å anmelde. Mens 75 prosent av de som hadde blitt utsatt for biltyveri eller innbrudd fra bil valgte å anmelde forholdet, var det kun 11 prosent av de som hadde blitt utsatt for trafikkfarlige hendelser som gjorde det samme. Tilsvarende valgte kun 11 prosent av de som hadde vært utsatt for sexovergrep på nettet og 17 prosent av de

¹ I kriminalitetstypen annen inngår blant annet særlovgivning, hensynsløs atferd, unnlatt å etterkomme pålegg (politiloven § 5), ordensforstyrrelser, brudd på kontaktforbud og ulovlig bevæpning på offentlig sted.

² Ipsos (2017) "Politets innbyggerundersøkelse 2017"

som hadde vært utsatt for trakassering på nettet å anmelde forholdet. Årsaker til at man ikke innleverer en anmeldelse oppgis i innbyggerundersøkelsen blant annet å være at det er mindre alvorlig, manglende tillit til politiets kapasitet og/eller kompetanse eller at problemet ble løst/ordnet opp selv.

Geografiske forskjeller

Politidistriktene er svært forskjellige, både når det gjelder demografi og geografi, og det påvirker saksporteføljen til det enkelte politidistrikt. Tabell 2.2 og tabell 2.3 viser at det er forskjeller i hvor kriminaliteten begås. For eksempel hadde Oslo politidistrikt i 2017 23 prosent av det totale antall anmeldelser, 29 prosent av alle vinningslovbrudd og kun 2 prosent av alle miljølovbrudd. Samtidig utgjorde vinningslovbruddene 40 prosent av alle anmeldelsene i Oslo politidistrikt, mens vinningslovbrudd kun utgjorde 16 prosent av alle anmeldelsene i Nordland politidistrikt.

Tabell 2.2 Distriktenes andel av de ulike kriminalitetstypene, 2017

Distrikt	TOTALT	Vinning	Trafikk	Annen	Narkotika	Vold	Økonomi	Skadeverk	Seksual- lovbrudd	Miljø	Arbeids- miljø
Oslo	23 %	29 %	11 %	24 %	19 %	22 %	27 %	29 %	15 %	2 %	9 %
Øst	14 %	14 %	16 %	14 %	15 %	14 %	13 %	11 %	17 %	6 %	13 %
Innlandet	6 %	5 %	10 %	6 %	5 %	5 %	7 %	4 %	6 %	6 %	4 %
Sør-Øst	13 %	11 %	15 %	12 %	15 %	12 %	12 %	12 %	12 %	8 %	13 %
Agder	6 %	6 %	6 %	7 %	6 %	7 %	5 %	6 %	4 %	8 %	6 %
Sør-Vest	9 %	10 %	8 %	9 %	11 %	9 %	8 %	10 %	8 %	8 %	15 %
Vest	10 %	11 %	11 %	9 %	10 %	10 %	9 %	8 %	13 %	12 %	13 %
Møre og Romsdal	3 %	2 %	4 %	4 %	3 %	4 %	4 %	3 %	6 %	10 %	6 %
Trøndelag	8 %	7 %	8 %	7 %	8 %	7 %	8 %	9 %	7 %	10 %	10 %
Nordland	4 %	2 %	5 %	5 %	5 %	5 %	3 %	4 %	6 %	8 %	6 %
Troms	3 %	2 %	3 %	3 %	3 %	3 %	2 %	2 %	3 %	8 %	4 %
Finnmark	2 %	1 %	2 %	2 %	1 %	2 %	1 %	1 %	2 %	13 %	2 %
Alle distrikt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: JUS063

Tabell 2.3 Andel av kriminalitetstypene i hvert politidistrikt, 2017

Distrikt	TOTALT	Vinning	Trafikk	Annen	Narkotika	Vold	Økonomi	Skadeverk	Seksual- lovbrudd	Miljø	Arbeids- miljø
Oslo	100 %	40 %	9 %	13 %	10 %	10 %	9 %	7 %	2 %	0 %	0 %
Øst	100 %	29 %	20 %	12 %	13 %	10 %	8 %	4 %	3 %	0 %	0 %
Innlandet	100 %	24 %	30 %	12 %	9 %	9 %	9 %	4 %	3 %	1 %	0 %
Sør-Øst	100 %	28 %	21 %	12 %	14 %	10 %	8 %	5 %	2 %	0 %	0 %
Agder	100 %	31 %	18 %	14 %	12 %	11 %	6 %	5 %	2 %	1 %	0 %
Sør-Vest	100 %	32 %	15 %	12 %	15 %	10 %	7 %	6 %	2 %	1 %	0 %
Vest	100 %	33 %	18 %	11 %	11 %	10 %	7 %	5 %	3 %	1 %	0 %
Møre og Romsdal	100 %	19 %	23 %	13 %	11 %	12 %	10 %	6 %	5 %	2 %	0 %
Trøndelag	100 %	30 %	19 %	11 %	12 %	10 %	9 %	6 %	2 %	1 %	0 %
Nordland	100 %	16 %	23 %	15 %	14 %	13 %	7 %	6 %	4 %	1 %	0 %
Troms	100 %	24 %	23 %	13 %	14 %	11 %	6 %	4 %	3 %	2 %	0 %
Finnmark	100 %	17 %	22 %	16 %	9 %	15 %	6 %	5 %	4 %	6 %	0 %
Alle distrikt	100 %	31 %	18 %	12 %	12 %	10 %	8 %	6 %	3 %	1 %	0 %

Kilde: JUS063

Barne- og ungdomskriminalitet

Formålet med kapitlet om barne- og ungdomskriminalitet er å styrke kunnskapen om kriminalitet blant barn og unge i Norge. Kriminalitetsutviklingen blant barn og unge i alderen 10 år til og med 22 år beskrives på grunnlag av registrerte anmeldte straffbare forhold i politiets straffesaksregister, STRASAK.

For første gang siden 2012 er den registrerte kriminaliteten blant barn og unge i 2017 økende sammenlignet med året før³. Antall registrerte straffbare forhold økte fra 48 244 i 2016 til 49 400 i 2017. Det er i aldersgruppene 10-14 år og 15-17 år hvor økningen har skjedd sammenlignet med nivået i 2016. For aldersgruppen 18-22 år har antall registrerte lovbrudd blitt redusert. Barn og unge i aldersgruppen 10-14 år har hatt den største relative endringen, antall registrerte straffbare forhold økte med 46 prosent fra 2016 til 2017. Det har ikke vært mulig å kartlegge årsakene til økningen. Dersom den fortsetter bør utviklingen analyseres mer inngående

Antall registrerte straffbare forhold øker med alder, og typer av kriminalitet som registreres varierer med alder. Blant de yngste, barn og unge mellom 10-14 år, utgjorde vinningslovbrudd 41 prosent av alle anmeldte forhold i 2017. Vinningslovbrudd var også den største kriminalitetstypen i aldersgruppen 15-17 år, og sto for 22 prosent av forholdene de var anmeldte for i 2017. For aldersgruppen 18-22 år utgjorde narkotikalovbrudd den største andelen av anmeldte forholdene med til sammen 26 prosent. I 2017 var 85 prosent av de anmeldte forholdene i aldersgruppen 10-22 år, registrert på gutter. Denne andelen har vært relativt stabil siden 2012.

Nærmere 25 500 barn og unge ble registrert som mistenkt, siktet eller domfelt for minst ett straffbart forhold i 2017. I underkant av 8 000 av disse er registrert med tre eller flere forhold siden 2005 og defineres dermed som gjengangere. Gjengangerne sto bak om lag 27 800 straffbare forhold i 2017. 90 prosent av gjengangerne er gutter og 86 prosent av gjengangerne hadde norsk statsborgerskap.

³ Sammenlignet med antall registrerte straffbare forhold over perioden 2012- 2017.

2.2. Politiets straffesaksbehandling

Påtaleavgjorte saker

Antall anmeldelser i et år sier noe om hvor mange nye saker politiet har fått å jobbe med, mens antall påtaleavgjorte saker sier noe om hva politiet har ferdigstilt. I 2017 har påtalemyndigheten i politiet avgjort 314 416 straffesaker. Det er en nedgang på 8,4 prosent i forhold til 2016 og en nedgang på 19,7 prosent sammenlignet med 2013. Antall påtaleavgjorte saker følger dermed samme trend som antall anmeldelser. Nedgangen i antall anmeldte saker var på 5,3 prosent fra 2016 til 2017 og 18,0 prosent fra 2013 til 2017.

Av de sakene påtalemyndigheten har avgjort i 2017 anses 154 852 som oppklart, noe som gir en oppklaringsprosent på 52,6 prosent. Oppklaringsprosenten er et uttrykk for forholdet mellom saker avgjort med en kode som teller som oppklart og summen av alle avgjorte saker (både oppklarte og ikke-oppklarte).

En oversikt over påtaleavgjorte saker i 2017, fordelt på kriminalitetstype, er gitt i tabell 2.4. Her vises også oppklaringsprosent og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker. Som vist er det store forskjeller mellom de ulike kriminalitetstypene.

Tabell 2.4 Påtaleavgjorte saker fordelt på kriminalitetstype, 2017

	Antall påtaleavgjorte saker	Andel saker	Saker oppklart	Oppklaringsprosent	Gj.sn. saksbeh.tid oppklarte lovbrudd
Vinning	102 433	33 %	22 996	24 %	91
Trafikk	53 939	17 %	44 687	85 %	65
Narkotika	37 392	12 %	29 957	81 %	95
Annen	37 209	12 %	24 972	74 %	85
Vold	30 127	10 %	15 856	55 %	121
Økonomi	26 339	8 %	7 292	34 %	227
Skadeverk	17 054	5 %	3 561	22 %	100
Seksuallovbrudd	6 859	2 %	3 971	61 %	171
Miljø	2 256	1 %	1 263	58 %	115
Arbeidsmiljø	808	0 %	297	72 %	327
Totalt	314 416	100 %	154 852	53 %	96

Kilde: JUS319

Vinningslovbrudd og trafikklovbrudd er de klart største kriminalitetstypene når det gjelder antall påtaleavgjorte saker, men det er flest trafikklovbrudd og narkotikalovbrudd som blir oppklart.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle oppklarte saker, det vil si tiden fra anmeldelsen ble registrert til saken var påtaleavgjort, var i 2017 på 96 dager. Også her er det store forskjeller, blant annet hadde trafikklovbrudd en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 65 dager og arbeidsmiljølovbrudd 327 dager. Noe av årsaken til forskjellene er knyttet til sakenes kompleksitet, prioritering av etterforsking- og påtaleressurser og antall saker innen den enkelte kriminalitetstype.

En nærmere gjennomgang, herunder utvikling over tid, er gitt i kapittel 5.

Saker som ikke er rettskraftig avgjort

Ved utgangen av 2017 hadde politidistriktene 156 020 saker som ikke var endelig avgjort. Av disse var 81 355 påtaleavgjort, men ikke rettskraftig. Totalt antall saker som ikke er rettskraftige har økt med 3,2 prosent i forhold til 2016, men hatt en nedgang på 8,2 prosent i forhold til 2013.

Politiet hadde ved utgangen av året 74 665 saker som det ikke var tatt en påtalemessig avgjørelse i. Dette er 9,2 prosent økning (6 293 saker) i forhold til 2016 og en nedgang på 12,6 prosent (10 716 saker) i forhold til 2013. Antall restanser, det vil si alle saker eldre enn 3 måneder, fremgår av figur 2.4. I tillegg vises saker som er mellom 3-12 måneder gamle og saker eldre enn 12 måneder. For saker eldre enn 12 måneder har det vært en økning på 3,3 prosent i forhold til 2016, men en nedgang på 21,4 prosent i forhold til 2013.

Figur 2.4 Saker som ikke er påtaleavgjort eldre enn 3 måneder per 31. desember

Kilde: JUS089

Det vises til kapittel 5.6 for nærmere omtale av saker under arbeid og restanser.

3. Kriminalitetsutviklingen – utvalgte områder

I dette kapitlet gis det en nærmere omtale av utvalgte områder innenfor kriminalitetsutviklingen. Utvalget er blant annet basert på prioriterte områder gitt i sentrale styringsdokumenter og områder Politidirektoratet mener det særlig er viktig å følge nærmere. Hvilke lovbrudd som er definert inn i de ulike lovbruddskategoriene er angitt i vedlegg til denne rapporten. Det vises for øvrig også til kapittel 4 som ser særskilt på barne- og ungdomskriminaliteten.

Endret kodepraksis

I forbindelse med ikrafttreddelsen av Straffeloven 2005 1. oktober 2015 ble det gjort endringer som førte til at flere lovbrudd ble tilordnet en annen kriminalitetstype enn hva som var tilfelle tidligere. Spesielt gjøres det oppmerksom på følgende:

- Almennelige bedragerier er overført fra kategorien som omfatter vinningskriminalitet til kategorien som omfatter økonomisk kriminalitet. Dette inkluderer også lovbrudd som i Straffeloven 1902 ble omtalt som naskeri, og som nå omtales som mindre bedrageri.
- Enkelte lovbrudd knyttet til trusler er overført fra kriminalitetstypen annen til voldslovbrudd.
- Identitetskrenkelser etter straffelovens § 202 er overført fra kriminalitetstypen annen til økonomilovbrudd.

Hvilke konsekvenser dette har fått på de enkelte kriminalitetsområdene vil bli omtalt nedenfor.

3.1. Vinningslovbrudd

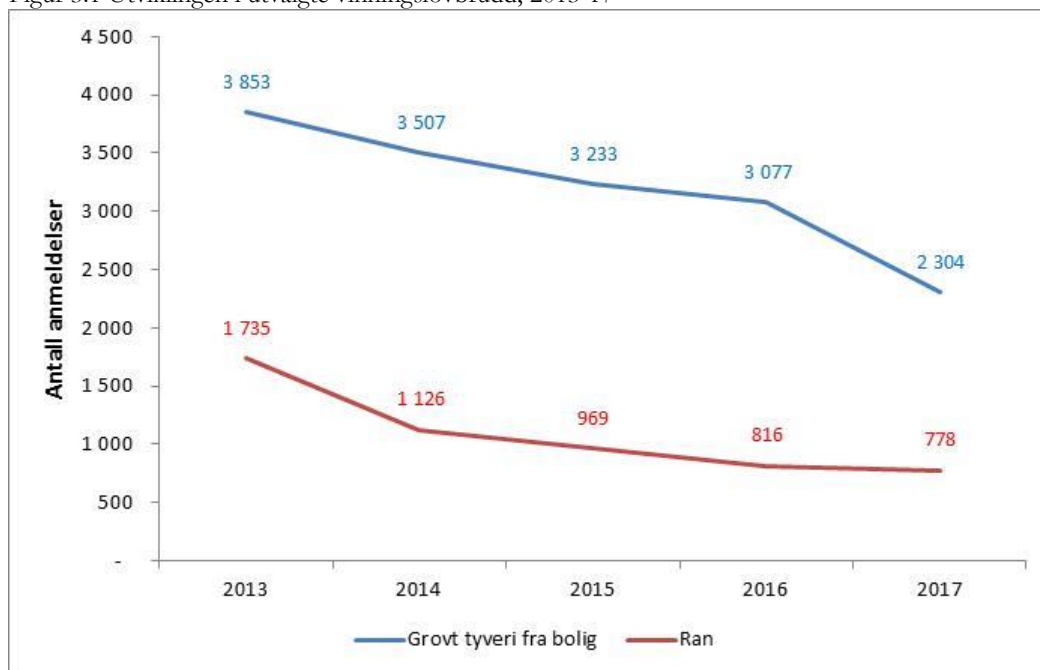
Vinningslovbruddene er den desidert største kategorien av alle lovbruddene, med 32 prosent av alle registrerte anmeldelser i 2017. Andelen er imidlertid redusert med 12 prosentpoeng siden 2013. Hvis alminnelige bedragerier fortsatt hadde vært tilordnet vinningslovbrudd ville andelen vært på 36,4 prosent. Tabell 3.1 og figur 3.1 gir en oversikt over utviklingen i antall anmeldelser for noen utvalgte grupper vinningslovbrudd.

Tabell 3.1 Antall vinningslovbrudd fordelt på lovbruddskategorier, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17
Grovt tyveri fra bolig	3 853	3 507	3 233	3 077	2 304	-25,1 %	-40,2 %
Ran	1 735	1 126	969	816	778	-4,7 %	-55,2 %
Tyveri fra person på offentlig sted				29 346	25 597	-12,8 %	-
Annet	165 299	151 564	126 894	80 371	73 216	-8,9 %	-55,7 %
Totalsum	170 887	156 197	131 096	113 610	101 895	-10,3 %	-40,4 %

Kilde: JUS065

Figur 3.1 Utviklingen i utvalgte vinningslovbrudd, 2013-17

Kilde: JUS065

Det har vært en nedgang i vinningslovbruddene i hele perioden. I 2013 var det anmeldt 170 887 vinningslovbrudd mot 101 895 anmeldelser i 2017, en nedgang på 40,4 prosent. Fra 2016 til 2017 har nedgangen vært på 10,3 prosent. I 2016 og 2017 ble det registrert henholdsvis 14 190 og 14 376 anmeldelser av bedragerier som før 1. oktober 2015 ville vært tilordnet vinningslovbrudd. Om disse fortsatt hadde vært tilordnet denne kategorien ville nedgangen vært på 9,0 prosent fra 2016 til 2017 og 32,0 prosent fra 2013 til 2017.

Politiet har hatt en betydelig satsing for å redusere vinningslovbruddene, særlig den organiserte vinningskriminaliteten og tyverier fra person på offentlig sted. Det vises blant annet til politiinnsats som bygger på erfaringer fra prosjekt Grenseløs (innsats mot såkalte

mobile vinningskriminelle). Domstolene har de senere årene skjerpet straffene for kriminalitet som omfattes av såkalt mobil vinningskriminalitet⁴.

En mulig årsak til nedgangen i vinningslovbrudd er at de kriminelle har gått inn på nye arenaer. I stedet for at den kriminelle for eksempel bryter seg inn i en bil for å stjele en bilstereo, så begår han nå lovbrudd på den digitale arenaen. Dette kan blant annet dreie seg om bestilling av varer i en annens navn. I følge Politiets innbyggerundersøkelse⁵ og NSRs Kriminalitets- og sikkerhetsundersøkelsen⁶ er dette arenaer der det begås kriminalitet som både innbyggerne og næringslivet i større grad unnlater å anmelde blant annet på grunn av manglende tillit til politiets kapasitet og/eller kompetanse.

Nedgangen i vinningslovbrudd har også vært en trend som vi har sett i andre europeiske land vi vanligvis sammenlikner oss med. Det er usikkert hva som er årsaken til den generelle nedgangen. Noe kan ha sammenheng med svingninger knyttet til markedet for omsetning av nye mobiltelefoner og andre elektroniske apparater⁷, og bedring av levekårene i Øst-Europa.

Vinningslovbrudd regnes vanligvis for å være en kriminalitetstype med høy grad av anmeldelsestilbøyelighet. Dette kan delvis sees i sammenheng med forsikrings- og støtteordninger der anmeldelse er en betingelse for utbetaling av erstatning. På den andre siden antas det å være mørketall knyttet til forhold hvor den stjalne gjenstanden har lav verdi og/eller der forsikringsandelen er høy.

I følge Politiets innbyggerundersøkelsen 2017⁸ er biltyveri og tyveri fra bil de lovbruddene som oftest blir anmeldt (75 prosent av tilfellene)⁹. Dernest kommer anmeldelse for ran og innbrudd eller tyveri fra bolig som blir anmeldt i henholdsvis 70 og 65 prosent av tilfellene.

I 2017 ble det anmeldt 101 895 vinningssaker til politiet. Per 15. januar 2018 er det en mistenkt, siktet eller domfelt i 30 698 av sakene. Til sammen er det registrert 16 047 unike personer, hvorav 71 prosent er menn. De 30 698 sakene utgjør 34 591 forhold. At antallet forhold er høyere enn antallet saker henger sammen med at det kan ha vært flere gjerningspersoner i samme sak, eller flere fornærmede i samme sak. I figur 3.2 vises aldersfordelingen på personene som enten er mistenkt, siktet eller dømt.

⁴ Se eksempelvis Høyesteretts dommer Rt. 2012 s. 1458 og Rt. 2013 s. 579

⁵ Ipsos (2017) "Politiets innbyggerundersøkelse 2017"

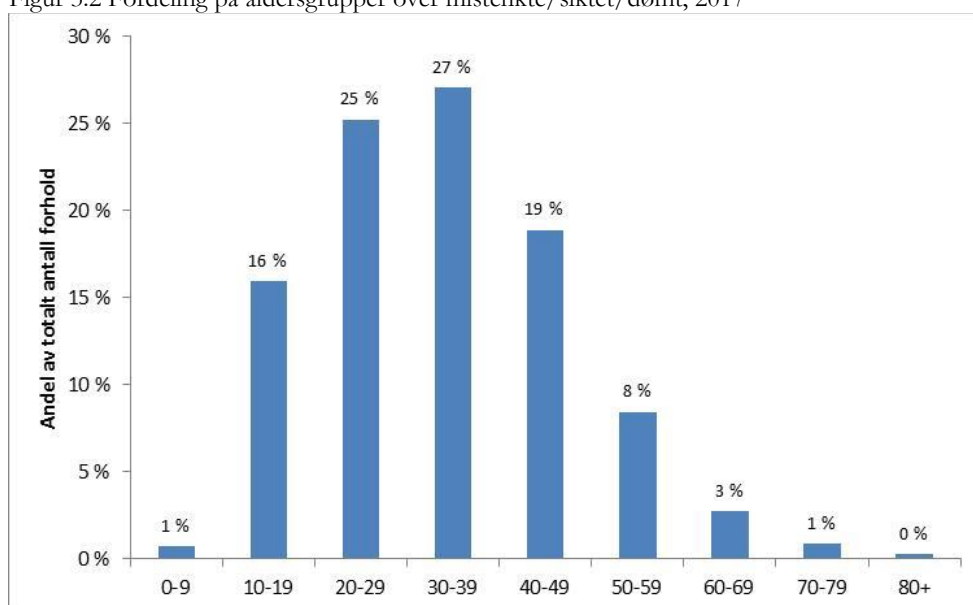
⁶ NSR (2017) "Kriminalitets- og sikkerhetsundersøkelsen i Norge 2017"

⁷ Oslo politidistrikt (2015) "Trender i kriminaliteten 2016-2017"

⁸ Ipsos (2017) "Politiets innbyggerundersøkelse 2017"

⁹ Ipsos (2017) "Politiets innbyggerundersøkelse 2017"

Figur 3.2 Fordeling på aldersgrupper over mistenkte/siktet/dømt, 2017

Kilde: PAL for STRASAK, hentet ut 15. januar 2018

Grovt tyveri fra bolig

De fire foregående årene har antall anmeldelser for grove tyverier fra bolig hatt en nedgang på mellom 5 og 9 prosent. I 2017 ble det opprettet 2 304 anmeldelser, en nedgang på hele 25,1 prosent i forhold til samme periode i 2016.

11 av 12 politidistrikt har hatt en nedgang i grove tyverier fra bolig i forhold 2016, mens 1 distrikt har holdt seg på samme nivå. 9 av distriktene har en nedgang på mellom 21 og 43 prosent.

Politidistriktene har tidligere rapportert om flere årsaker til at antall anmeldelser kan variere:

- Flere politidistrikt har erfart såkalte "raid". Det vil si at en eller flere gjerningspersoner utfører flere tyverier i løpet av en begrenset tidsperiode. Gjerningspersonene kan ofte enten være norske gjengangere med grove tyverier fra bolig som modus eller tilreisende vinningskriminelle. Generelt erfarer distriktene at gjengangeres tyverier i større grad bærer preg av lite planlegging og tilfeldigheter, mens de tilreisende kan utvise mer profesjonalitet og være svært godt organiserte. Noen politidistrikt erfarer også at lokalkjente legger til rette for tyveriene.
- Flere politidistrikt har rapportert om likheter i modus, altså handlingsmåte, som kan tyde på mulige forbindelser mellom flere av de rapporterte lovbruddene. Det er imidlertid en utfordring for noen politidistrikt å finne disse likhetene på grunn av manglende komparative analyser, eller at denne type analyse vanskeliggjøres på grunn av for lavt detaljnivå og inkonsekvens i informasjonsinnhenting for eksempel ved åstedsundersøkelser. Det er sannsynlig at bedre rutiner for åstedsundersøkelser og rapporteringer vil kunne redusere antall lovbrudd innenfor denne kriminalitetstypen. Innføring av nye arbeidsmetoder gjennom "Politiarbeid på stedet" hvor det blant annet er økt fokus på sporsikring vil ventelig ha en positiv effekt.

- En stor andel av norske husstander har boligalarm og andre sikringstiltak¹⁰. I 2017 er det antatt at nærmere 18 prosent av norske privatboliger hadde alarm som var tilknyttet alarmstasjon¹¹.

En kombinasjon av økningen i anskaffelsene av boligalarmer og andre sikringstiltak og politiets målrettede innsats mot grove tyverier fra bolig er med på å forklare nedgangen i antall anmeldelser.

Per 15. januar 2018 hadde 709 av de anmeldte sakene i 2017 minst en mistenkt/siktet/dømt. Til sammen er det registrert 528 unike personer, hvorav 81 prosent er menn.

Tyveri/grovt tyveri fra person på offentlig sted

Ved ikrafttredelse av Straffeloven 2005 ble det innført en rekke statistikkgrupper for registrering av både alminnelige tyverier og grove tyverier fra person på offentlig sted. Etter den gamle straffeloven ble tyverier fra person på offentlig sted normalt sett betegnet som grove. Etter den nye straffeloven som trådte i kraft 1. oktober 2015, må tyveriet ha et profesjonelt preg, før de betegnes som grovt. Ved inngivelse av anmeldelse vil det kunne være noe tilfeldig om tyveri fra person på offentlig sted registreres som grovt eller ikke. Samtidig antas det at det kan være variasjon i kodepraksis både innad i et distrikt og mellom distriktene.

I 2017 er det registrert 25 597 anmeldelser for tyverier fra person på offentlig sted, en nedgang på 12,8 prosent i forhold til 2016. Dette er forhold som er anmeldt i Norge, men omfatter forhold både begått innenlands og utenlands. Av disse er det i 863 av sakene minst en mistenkt/siktet/dømt. Til sammen er det registrert 690 unike personer, hvorav 78 prosent er menn.

Tyverier fra person på offentlig sted er et typisk storbyfenomen og tyveriene skjer ofte der mange mennesker er samlet. De nasjonale tallene påvirkes sterkt av utviklingen i Oslo politidistrikt. I 10 av 12 politidistrikt var det en nedgang i antall anmeldelser i forhold til 2016, hvorav 3 distrikt hadde en nedgang på over 20 prosent. 2 politidistrikt hadde en økning.

Forhold som er med på å forklare nedgangen i antall anmeldelser siden 2016 er blant annet:

- Oslo politidistrikt, som har 31 prosent av anmeldelsene, har over tid hatt et målrettet arbeid mot tyverier fra person på offentlig sted og en reduksjon i anmeldestallene for grove tyverier fra person på offentlig sted påvirker derfor også de nasjonale tallene. Fra 2016 til 2017 gikk antall anmeldelser i Oslo ned med 16,2 prosent.
- Nye tyverisikringstiltak.
- Stadig økende bruk av betalingskort og ytterligere redusert bruk av kontanter kan virke inn på omfanget av lommetyverier. Det er derfor en mulighet for at grovt tyveri fra person på offentlig sted (i likhet med personran) i økende grad vil ramme eldre mennesker og sårbare grupper, som rusmiddelmissbrukere og prostituerte, der bruken av kontanter fremdeles er høy¹².

¹⁰ Oslo politidistrikt (2015) "Trender i kriminaliteten 2016-2017", samt www.nhoservice.no/article.php?articleID=4870&categoryID=139

¹¹ Ifølge SSB var det 2 376 971 privathusholdninger i 2017 (www.ssb.no) og ifølge NHO Service (www.nhoservice.no/bransjer/sikkerhet-og-beredskap/nyheter-sikkerhet/2017/sikre-deg-en-god-paske/) har 425 000 norske boliger installert boligalarm.

¹² Oslo politidistrikt (2015) "Trender i kriminaliteten 2016-2017"

Ran

Antall anmeldelser for ran har gått ned hvert år i de siste fem årene. Siden 2013 har det vært mer enn en halvering (55,2 prosent) av antall anmeldte ran, fra 1 735 til 778. Fra 2016 til 2017 har det vært en nedgang på 4,7 prosent. I likhet med lommetyveriene påvirkes de nasjonale tallene sterkt av utviklingen og trendene i Oslo politidistrikt.

Forhold som er med på å forklare nedgangen i antall anmeldelser er blant annet:

- Oslo politidistrikt, som i 2017 hadde 49 prosent av det totale antallet ransanmeldelser, har hatt en målrettet innsats mot ranskriminaliteten generelt, og særlige mot de aktive unge ranerne. Selv om Oslo fra 2016 til 2017 hadde en økning på 2,7 prosent, er antall anmeldelser redusert med over 60 prosent de siste fem årene.
- Pengeran utgjør en stadig mindre andel av ranene, da kontanter er mindre vanlig¹³.
- Mobiltelefoner, andre elektroniske forbruksartikler og statusprodukter er gjenstander som oftest er ransutbytte. Mobiltelefonselskapene utvikler imidlertid stadig bedre tekniske sikringstiltak i sine produkter, noe som bidrar til at borttatte telefoner vanskelig kan brukes og at prisen på videre omsetning har sunket betydelig.
- Organiserte ran av finansinstitusjoner har de siste årene fremstått som en marginal utfordring i Norge. Med stadig bedre sikringstiltak og mindre tilgang til kontanter i bankene kreves det mer for å gjennomføre vellykkede ran.

¹³ Oslo politidistrikt (2015) "Trender i kriminaliteten 2016-2017"

3.2. Narkotikalovbrudd

Narkotika- og dopinglovbrudd generelt

Etter innføringen av ny straffelov i 2015 reguleres narkotikaovertridelser av straffeloven (strl) §§ 231 og 232 (narkotika). Bruk og besittelse av narkotika er imidlertid brudd på legemiddeloven. Samlet omtaler vi disse som narkotikalovbrudd. Bruk og besittelse av dopingmidler omfattes av legemiddeloven § 24a, mens dopingovertridelser og grove dopingovertridelser omfattes av straffeloven §§ 234 og 235.

Det totale antall registrerte narkotikalovbrudd gjenspeiler i stor grad politiets og tollvesenets prioriteringer og ressurstilgang. Politiet skal ikke prioritere anmeldelse av tunge rusavhengige for bruk og besittelse, dette er også en prioritering som vises i antall anmeldelser. Når denne gruppen først blir anmeldt for bruk og besittelse av narkotika er det ofte hendelsesstyrt i forbindelse med andre straffbare forhold.

Det totale omfanget av narkotika- og dopinglovbrudd er vanskelig å beregne fordi avdekkingsgraden ansees å være lav. Tabell 3.2 gir en oversikt over antall anmeldelser og utviklingen i narkotikalovbruddene. Totalt har antallet registrerte narkotika- og dopinglovbrudd blitt redusert med 7,4 prosent fra 2016 til 2017, og med 25,6 prosent siste femårsperiode.

Tabell 3.2 Antall anmeldte narkotikalovbrudd, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17
Legemiddeloven (§24)	25 265	24 385	23 310	21 413	19 076	-10,9 %	-24,5 %
Narkotikaovertridelse (strl §231)			3 706	14 959	15 050	0,6 %	
Grov narkotikaovertridelse (strl §232)	1 197	1 250	1 135	1 068	967	-9,5 %	-19,2 %
Narkotika (162, 1.ledd)*	21 981	20 902	15 045	480	67		
Doping	948	1 505	1 498	1 798	1 617	-10,1 %	70,6 %
Annet	29	25	14	10	8	-20,0 %	-72,4 %
Totalsum	49 420	48 067	44 708	39 728	36 785	-7,4 %	-25,6 %

Kilde: JUS065

Narkotikalovbrudd etter legemiddeloven (bruk/besittelse)

Legemiddeloven § 24 regulerer bruk og besittelse av narkotika. Etter legemiddeloven er det forbudt uten lovlig adkomst å være i besittelse av eller å bruke narkotika og å skaffe seg adgang til å få kjøpt slike varer under falske opplysninger, f.eks. om navn, bosted, sykdom eller sykdomstegn.

Etter legemiddeloven § 24a er det er forbudt uten lovlig adkomst å erverve, besitte eller bruke stoff som etter forskrift med hjemmel i straffeloven § 234 første ledd er regnet som dopingmidler. Forbudet gjelder også for preparater som inneholder slike stoffer.

Tabell 3.2 Antall narkotikalovbrudd etter legemiddeloven, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17
Narkotika, besittelse (§24)	8 815	8 829	8 343	7 868	7 176	-8,8 %	-18,6 %
Narkotika, bruk (§24)	15 306	14 379	13 339	11 786	10 317	-12,5 %	-32,6 %
Narkotika, diverse	1 144	1 177	1 628	1 759	1 583	-10,0 %	38,4 %
Totalsum	25 265	24 385	23 310	21 413	19 076	-10,9 %	-24,5 %

Kilde: JUS065

Utviklingen i 2017 følger den samme trenden vi har sett siden 2013. Anmeldelser for bruk av narkotika har blitt redusert med 12,5 prosent fra 2016 til 2017, og med 32,6 prosent fra 2013 til 2017.

Alle narkotikaovertrедelser etter legemiddeloven § 24 er redusert med 10,9 prosent fra 2016 til 2017. Dette er en bevisst utvikling, da de grove narkotikaovertrедelsene i større grad skal prioriteres.

Flest anmeldelser for bruk og besittelse etter legemiddelovens § 24 finner vi i aldersgruppen 18 - 23 år. Denne gruppen står for 30,3 prosent av alle bruk og besittelsessakene. Aldersgruppen 15-17 (U-18) står for 7,6 prosent av sakene. I ca. 72 prosent av de hittil påtaleavgjorte U-18 sakene fra 2017 er det reagert med påtaleunntatelse eller oppfølging gjennom konfliktrådet. I en påtaleunntatelse kan det settes vilkår, for eksempel vilkår om ungdomsoppfølging eller ungdomskontrakt. I slike tilfeller er det vanlig å tale om en alternativ reaksjon.

For politiet er det viktig å avdekke de yngste brukerne og å få de tidlig inn i hensiktsmessig tverrfaglig oppfølging. Etter politiregisterlovens bestemmelser får for øvrig ungdom under 18 år ikke anmerkning for brudd på legemiddeloven verken på ordinær eller uttømmende politiattest, med mindre de begår gjentatt kriminalitet.

Politiet har også oppfølging av ungdom og narkotika i bekymringssporet. Det gjennomføres årlig en betydelig andel bekymringssamtaler rundt narkotikabruk som ikke leder til anmeldelse eller reaksjon. Dette fremkommer ikke i politiets driftsstatistikk. Flere saker som omhandler bruk og besittelse av narkotika avdekkes i forbindelse med politioppdrag knyttet til blant annet rusadferd, kjøring i narkotikapåvirket tilstand, klagesteder og etterforskning av narkotikaomsetning. Ca. 55 prosent av alle saker som omhandler bruk av narkotika etter legemiddeloven inngår i sakskompleks med andre straffesaker. For saker som omhandler besittelse etter legemiddeloven er andelen ca. 42 prosent. Disse sakskompleksene kan bestå av flere narkotikasaker, eller en narkotikasak og en eller flere saker som omhandler andre typer straffbare handlinger. Dette kan for eksempel være vinning, vold, overtrедelser av vegtrafikkloven eller ordensforstyrrelser. Eksempelvis vil bilførere som kjører i narkotikapåvirket tilstand etter konkrete bevismessige vurderinger også kunne bli anmeldt for bruk av narkotika etter legemiddeloven.

Norsk politi har de siste årene avdekket stadig flere førere som kjører i ruspåvirket tilstand der det bevises påvirkning av narkotika. Det kan derfor antas at en stadig større andel av sakene som omhandler bruk av narkotika henger sammen med flere anmeldelser for kjøring i narkotikapåvirket tilstand.

Besittelse og bruk av narkotika, jf. legemiddeloven § 24 første ledd, og erverv, besittelse og bruk av dopingmidler, jf. § 24 a første ledd, kan straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder, eller begge deler. Av de hittil påtaleavgjorte sakene fra 2017 som omhandler brudd på legemiddeloven § 24 er ca. 55 prosent avgjort med forelegg, mens det er tatt ut siktelse eller tiltalebeslutning i ca. 31 prosent. Resten er avgjort med påtaleunntatelse eller overføring til Konfliktrådet.

Som nevnt inngår en stor andel av de omtalte sakene i sakskomplekser med andre straffesaker. Det vil si at bruddet på legemiddeloven kun utgjør en del av grunnlaget for reaksjonen som ilegges. Eksempelvis viser foreløpige tall at 94 prosent av sakene fra 2017 som hittil er påtaleavgjort med siktelse (tilståelsesdom) eller tiltalebeslutning, inngår i et sakskompleks med flere straffesaker. For saker påtaleavgjort med forelegg er den foreløpige andelen 31 prosent.

Det er lite trolig at noen er ilagt ubetinget fengselsstraff for brudd på legemiddeloven alene de senere år. Dersom noen ilegges ubetinget straff for brudd på legemiddeloven, vil dette med stor sannsynlighet ha sin bakgrunn i et sakskompleks bestående av flere straffesaker.

Fra og med 2016 er Narkotikaprogram med domstolskontroll innført i hele landet. Dette er straffegjennomføring i frihet som alternativ til ubetinget fengselsstraff for rusavhengige som dømmes for kriminalitet knyttet til rusavhengigheten. Dette kan være kriminalitet begått i ruspåvirkning eller for å finansiere narkotikabruk.

Dopinglovbrudd etter legemiddeloven § 24a

Fra 1. juli 2013 ble kjøp, besittelse og bruk av doping forbudt. I årene før forbudet inntrekkte rammet lovgivningen den som "ulovlig, tilvirker, innfører, utfører, oppbevarer, sender eller overdrar stoff". Antallet anmeldelser har steget etter kriminaliseringen, før vi ser en nedgang på 10,1 prosent i totalt antall dopingsaker i 2017. Antall anmeldelser påvirkes blant annet av politiets prioriteringer og kapasitet.

Dopinglovbrudd kan i flere tilfeller knyttes til annen kriminalitet. Ca. 62 prosent av alle dopingsaker etter legemiddeloven § 24a, inngikk i et sakskompleks med flere straffesaker.

Økningen i anmeldelsestallene fra 2013 og frem til 2017 skyldes innføringen av forbudet mot doping, samt at politiet internt har jobbet med kompetansehevende tiltak for å bli bedre til å avdekke, etterforske og påtale dopingsaker.

Narkotikalovbrudd etter straffeloven § 231 (narkotikaovertrædelser)

Straffeloven § 231 omhandler narkotikaovertrædelser. Her heter det: Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler med hjemmel i legemiddeloven § 22 er å anse som narkotika.

Uaktsom narkotikaovertrædelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Antall anmeldelser etter straffeloven § 231 har vært stabilt i 2016 og 2017, med en svak økning på 0,6 prosent. Ca. 37 prosent av narkotikaovertrædelsene fra 2017 inngikk i et

sakskompleks med flere straffesaker. Dette kan være flere narkotikasaker eller andre straffbare forhold.

Omsetning av mindre mengder narkotika vil typisk rammes av straffelovens § 231.

Ca. 4 prosent av sakene som omhandlet brudd på straffeloven § 231 var en U18-sak, det vil si at mistenkt/siktede er mellom 15-17 år. Aldersgruppen 30-39 var anmeldt i flest saker, 28 prosent.

Omsetningsarenaene for narkotika er i stadig endring, og internett er en stadig mer brukt markeds plass. Tollvesenet avdekker flere postforsendelsessaker med narkotika. Ulovlige forsendelser med dokumentert innhold av narkotika anmeldes primært etter straffeloven § 231.

Narkotikalovbrudd etter straffeloven § 232 (grove narkotikaovertrædelser)

Straffeloven § 232 omhandler grove narkotikaovertrædelser. Grov narkotikaovertrædelse straffes med fengsel inntil 10 år, og opptil 21 år under særdeles skjerpene omstendigheter.

Det har vært en nedgang på 9,5 prosent i antall anmeldelser knyttet til grove narkotikaovertrædelser i 2017, fra 1 068 i 2016 til 967 i 2017. Nedgangen har vært en trend siden 2014. Fra 2013 til 2017 har antallet grove narkotikaovertrædelser som er anmeldt sunket med 19,2 prosent

Det er ulike årsaker til at det ikke har vært en økning i antall anmeldelser for grove narkotikaovertrædelser. Dette knyttes blant annet til politidistriktenes interne prioriteringer og kapasitet i forhold til annen alvorlig kriminalitet.

Dopinglovbrudd etter straffeloven § 234 (dopingovertrædelser)

Straffeloven § 234 regulerer blant annet innførsel, oppbevaring og overdragelse av stoff som er å anse som dopingmiddel.

Antall anmeldelser for dopingovertrædelse etter straffeloven (strl § 231) har hatt en svak økning på 3,0 prosent fra 2016.

Tabell 3.3 Antall dopinglovbrudd etter straffeloven, 2015-17

	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17
Dopingovertrædelse	131	856	882	3,0 %
Grov dopingovertrædelse	4	36	17	-52,8 %
Totalsum	135	892	899	0,8 %

Kilde: JUS065

Dopinglovbrudd etter straffeloven § 235 (grove dopingovertrædelser)

Grov dopingovertrædelse straffes med fengsel inntil 6 år.

Antall registrerte grove dopingovertrædelser er halvert fra 2016 til 2017. Dette skyldes i hovedsak interne prioriteringer og kapasitet opp mot annen alvorlig kriminalitet.

3.3. Voldslovbrudd

Straffeloven 2005 har få innholdsmessige endringer fra Straffeloven 1902, men det er store endringer i terminologi og systematikk. Det som tidligere ble omtalt som legemsfornærmelse er erstattet med kroppskrenkelse, og legemsbeskadigelse er erstattet med kroppsskade. Videre er straffealternativene betydelig forenklet og redusert.

Voldslovbruddene inneholder flere lovbruddskategorier hvor anmeldelsestilbøyeligheten vil være varierende. Eksempelvis er mishandling i nære relasjoner et område hvor det er grunn til å tro at mørketallene kan være høye.

Tabell 3.4 Voldslovbrudd fordelt på lovbruddskategorier, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17
Grov menneskehandel	7	53	7	4	5	25,0 %	-28,6 %
Krenkelse og skade mot kropp og liv	14 637	13 984	14 228	14 715	14 872	1,1 %	1,6 %
Menneskehandel	63	52	55	42	41	-2,4 %	-34,9 %
Mishandling i nære relasjoner	2 829	3 076	3 337	3 450	3 729	8,1 %	31,8 %
Trusler	7 339	7 006	7 561	8 570	9 003	5,1 %	22,7 %
Annet	2 489	2 498	3 200	4 921	4 890	-0,6 %	96,5 %
Totalsum	27 364	26 669	28 388	31 702	32 540	2,6 %	18,9 %

Kilde: JUS068

Voldslovbrudd generelt

Antall anmeldelser for voldslovbrudd økte med 2,6 prosent fra 2016 til 2017, en økning på 838 anmeldelser. Under voldslovbrudd er mishandling i nære relasjoner og trusler de lovbruddskategoriene som har størst økning i antall anmeldelser. Mishandling i nære relasjoner økte med 8,1 prosent fra 2016 til 2017, en økning på 279 anmeldelser. Trusler økte med 5,1 prosent fra 2016 til 2017, en økning på 433 anmeldelser

Drap

Det er registrert 25 drapssaker (forsettlig og overlatt drap) i Norge i 2017. Det var 25 ofre og 29 gjerningspersoner.

Funn knyttet til drap i 2017:

- Dette er det nest laveste antallet drapssaker i løpet av de ti siste årene.
- 52 prosent av ofrene er menn, og 48 prosent kvinner.
- 83 prosent av gjerningspersonene er menn, og 17 prosent kvinner.
- Kniv ble benyttet som våpen i 60 prosent av sakene.
- En stor andel av drapene ble begått i gjerningspersonens eller offerets hjem (72 %).
- Over halvparten av gjerningspersonene var arbeidsledige (59 %).
- Over halvparten av gjerningspersonene var ruspåvirket (55 %).
- 79 prosent av gjerningspersonene har norsk statsborgerskap, 17 prosent av disse har tidligere hatt et annet statsborgerskap.
- 80 prosent av ofrene har norsk statsborgerskap. 15 prosent av disse har tidligere hatt et annet statsborgerskap
- Det foreligger siktelse i samtlige drapssaker fra 2017, men ingen av sakene er endelig avgjort i rettsapparatet

For nærmere detaljer vises til Nasjonal drapsoversikt utarbeidet av Kripos.

Mishandling i nære relasjoner

Mishandling i nære relasjoner omfatter mishandling med og uten kroppskrenkelse. Antallet anmeldelsene for mishandling i nære relasjoner har vært jevnt stigende fra 2013 til 2017. Antallet anmeldelser har økt med 31,8 % fra 2013 til 2017.

Hoveddelen av anmeldelsene omfatter mishandling med kroppskrenkelse. I 2017 utgjorde disse 89 prosent av anmeldelsene innen lovbruddskategorien mishandling i nære relasjoner (3 315 av 3 729). Mishandling med kroppskrenkelse økte med 8,4 prosent fra 2016 til 2017 (3 057 til 3 315 anmeldelser). Antallet anmeldelser for mishandling uten kroppskrenkelse steg kun minimalt fra 2016 til 2017 (393 til 414 anmeldelser).

Økningen skyldes formentlig en avdekking av mørketall og ikke en reel økning, og er derfor en ønsket utvikling. Det har vært økt oppmerksomhet mot mishandling i nære relasjoner. Den økte oppmerksomheten kan ha bidratt til at flere ønsker å anmelde mishandlingen. Informasjonskampanjen "*Hvor lite skal du finne deg i*" (Kripos) har som målsetting å gi økt kunnskap om vold i nære relasjoner og hva politiet kan bistå med, samt trygge flere voldsutsatte til å søke hjelp og komme ut av den voldelige situasjonen¹⁴. NKVTS har laget nettportalen *dinutvei.no*, som er en nasjonal veiviser til hjelpetilbud, informasjon og kunnskap om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep¹⁵.

Politiet har de senere årene tatt i bruk verktøy i sitt arbeid med familievoldsanalyse. Et eksempel er risikovurderingsverktøyet SARA: SV (Spousal Assault Risk Assessment Guide: Short Version). SARA skal brukes i saker med partnervold i et forebyggende perspektiv. Det har som formål blant annet å lettere kunne identifisere de alvorligste sakene. De ulike verktøyene kan bidra til at trussel- og voldsutsatte føler seg tryggere på at de blir ivaretatt, noe som kan stimulere til at flere anmelder. Nær relasjon mellom fornærmede og voldsutøver kan imidlertid gjøre at fornærmede ikke ønsker å anmelde straffbare forhold¹⁶.

Krenkelse og skade mot kropp og liv

Lovbruddskategorien krenkelse og skade mot kropp og liv tilsvarer i stor grad kategorien forbrytelser mot liv, legeme og helbred etter den gamle straffeloven og omfatter en rekke ulike straffbare forhold.

Antall anmeldelser har vært på omtrent samme nivå fra 2013 til 2017. Antallet anmeldelser økte med 1,1 prosent fra 2016 til 2017 (14 715 til 14 872 anmeldelser). Hoveddelen av anmeldelsene omfatter legemsfornærmelse (gammel straffelov) og kroppskrenkelse (ny straffelov). I 2017 utgjorde disse 82 prosent av lovbruddskategorien krenkelse og skade mot kropp og liv.

Oslo politidistrikt erfarer at majoriteten av anmeldelsene dreier seg om mindre alvorlige kroppskrenkelser og kroppsskader, ofte i tilknytning til fest og uteliv¹⁷.

¹⁴ <http://www.hvorlite.no/>

¹⁵ <https://dinutvei.no/om-portalen>

¹⁶ Oslo politidistrikt (2015) "Trender i kriminaliteten 2016-2017"

¹⁷ Oslo politidistrikt (2015) "Trender i kriminaliteten 2016-2017"

Trusler

I likhet med lovbruddskategorien krenkelse og skade mot kropp og liv omfatter også lovbruddskategorien trusler en rekke ulike straffbare forhold, blant annet trusler mot polititjenestemenn/-kvinner og andre særskilt utsatte yrkesgrupper, samt trusler med våpen og farlige redskaper.

Trusler, forulemping og hindring av offentlige tjenestemenn og andre særskilte yrkesgrupper er nå tilordnet voldslovbruddene, mens de før innføringen av ny straffelov var tilordnet kriminalitetstypen "annen".

Inkluderes anmeldelsene for trusler fra kriminalitetstypen annen så er økningen i antall anmeldelser fra 2016 til 2017 4,3 prosent, mens økningen er på 8,3 i forhold til 2013.

Trusler med skytevåpen og kniv eller andre liknende redskaper, grove inkludert, utgjorde 15 prosent (1 394 av 9 008) av samtlige anmeldte trusler i 2017. I 2016 var tilsvarende andel 16 prosent.

I forbindelse med innføring av den nye straffeloven er det opprettet nye koder under trusler og det er nå særskilte koder som omfatter trusler mot politi, trusler mot særskilt utsatte yrkesgrupper – helsepersonell, trusler mot annen offentlig tjenestemann og trussel mot særskilt utsatte yrkesgrupper, transportarbeider. I 2017 var det registrert 709 anmeldelser mot politi, 153 mot helsepersonell, 710 mot annen offentlig tjenestemann og 37 mot transportarbeider. Det påpekes at enkelte trusler som var rettet mot ovennevnte yrkesgrupper kan ha blitt registrert med en annen statistikk-kode.

Menneskehandel

Fra 2013 til 2017 har det vært en nedgang på 34,9 prosent i antall anmeldelser av menneskehandel, fra 63 i 2013 til 41 i 2017. For grov menneskehandel har nedgangen vært på 28,6 prosent i det samme tidsrommet (grov menneskehandel hadde en stor økning i 2014). Det lave antallet anmeldelser gjør at en enkelt sak kan gjøre store prosentvise utslag.

Majoriteten av anmeldelsene dreier seg om utnyttelse til prostitusjon eller andre seksuelle formål.

Politiet har fått mer kunnskap om menneskehandel og større erkjennelse av at menneskehandel foregår i Norge, men antall anmeldelser er av ulike årsaker fortsatt lavt. Svært mange av ofrene for menneskehandel tør ikke, kan ikke eller ønsker ikke å anmelde utnyttelsen. En grunn til det lave antall anmeldelser kan derfor være at saker som etterforskes som menneskehandel ved prostitusjon eller seksuell ytelse bevismessig kan henføres under andre straffebestemmelser (formidling av prostitusjon) på grunn av utfordringen med å avdekke utnyttelsesaspektet.

Anmeldelsestallene for menneskehandel speiler i stor grad politiets innsats på området. 5 av 12 politidistrikter har i dag egen menneskehandelgruppe. De resterende 7 politidistrikter vil etablere en særskilt gruppe i 2018. Politiets nasjonale kompetansegruppe mot menneskehandel skal bidra til økt fenomenforståelse og kunnskap om menneskehandel i norsk politi. Hovedfokuset til kompetansegruppa i 2018 vil være opplæring av nye menneskehandelgrupper.

3.4. Seksuallovbrudd

Etter ikrafttreddelsen av straffeloven (2005) 1. oktober 2015 anses både seksuell omgang og kvalifisert seksuell handling med barn under 14 år som voldtekt, jf. straffeloven § 299 bokstav c. Dette er gjort for å styrke barns beskyttelse mot overgrep og for å signalisere alvoret i seksuelle overgrep mot barn. Det er en understrekning av at barn under den seksuelle lavalder ikke kan samtykke i seksuell omgang.

Seksuallovbrudd kan både bestå av fysiske overgrep og overgrep som ikke involverer fysisk kontakt. Eksempler på fysiske overgrep er seksuell omgang, handling og atferd med/overfor barn. Ikke-fysiske overgrep kan for eksempel være når barn forledes, gjennom kommunikasjon på Internett, til å begå seksuelle handlinger med seg selv, at dette dokumenteres på bilde og film, og at materialet deretter deles med andre.

Tabell 3.4 Seksuallovbrudd fordelt på lovbruddskategorier, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17
Kjøp av seksuelle tjenester	358	210	336	207	185	-10,6 %	-48,3 %
Seksuell omgang med barn 14-16 år, seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn u/16 år	693	809	1 102	1 844	1 956	6,1 %	182,3 %
Seksuell omgang og voldtekt av barn u/14 år	457	502	611	668	791	18,4 %	73,1 %
Voldtekt	1 233	1 217	1 364	1 663	1 619	-2,6 %	31,3 %
Annet	2 079	2 041	2 291	2 684	3 427	27,7 %	64,8 %
Totalsum	4 820	4 779	5 704	7 066	7 978	12,9 %	65,5 %

Kilde: JUS068

Seksuallovbrudd generelt

Antall anmeldelser for seksuallovbrudd har økt med 12,9 prosent fra 2016 til 2017, fra 7 066 til 7 978 anmeldelser. Fra 2015 til 2016 var økningen 23,9 prosent. Til tross for økning i antallet anmeldelser generelt har lovbruddskategoriene kjøp av seksuelle tjenester og voldtekt hatt en nedgang på henholdsvis 10,6 og 2,6 prosent. Det er lovbrudd som ikke er tilordnet egen lovbruddskategori ("annet") som har hatt den største økningen i anmeldelser, 27,7 prosent fra 2016 til 2017 (omtalt nedenfor). Størst økning totalt fra 2016 til 2017 har vært i Øst politidistrikt, hvor antall anmeldelser økte med 53 prosent.

Lovbruddskategorien seksuell omgang med barn 14-16 år, seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn u/16 år hadde fra 2016 - 2017 en økning på 6,1 prosent. Lovbruddskategorien seksuell omgang og voldtekt av barn under 14 år økte med 18,4 prosent i samme periode. Flere politidistrikter har også i 2017 hatt saker der man har identifisert mange fornærmede. Det er grunn til å tro at økningen for disse gruppene skyldes både avdekking av mørketall og en reel økning.

Den reelle økningen i antall anmeldelser skyldes i all hovedsak saker der gjerningsmenn når mange ofre gjennom internett og det er ofte mange fornærmede i hver sak. Gjerningsmenn utnytter anonymiteten de opplever på internett. De kjenner arenaene på internett hvor barn og unge ferdes, de kjenner kommunikasjonsformen og de flytter lettere grenser enn de ville gjort i den analoge verden. Barn og unge ser ofte ikke konsekvensene av deres adferd på internett og lar seg utnytte gjennom dette.

Fokuset på seksuelle overgrep mot barn har økt de senere år, noe som trolig har bidratt til mer åpenhet om temaet. Befolkningen får mer tiltro til at politiet vil prioritere sakene og flere forhold anmeldes. Saker med seksuelle overgrep mot barn har fått fokus i media og fornærmede kan se at det nytter å anmelde. Kampanjer som "*Ikke alle hemmeligheter skal*

holdes", som Kripos har gjennomført og som ble relansert i desember 2017, når mange gjennom publisering på sosiale medier og flere har tatt kontakt i etterkant og fortalt om overgrep de har vært utsatt for. Flere aktører som skole, helsemyndigheter, barnevern og politi har blitt bedre til å avdekke forhold, et større fokus på og kunnskap om avvergerplikten kan også ha betydning.

Det antas at det fortsatt er høye mørketall innenfor seksuallovbrudd. Mange av ofrene anmelder ikke fordi de føler skam og skyld eller fordi de ikke vet at de har kommunisert over internett med en annen enn den de trodde.

Seksuell omgang og voldtekt av barn under 14 år

Lovbruddskategorien seksuell omgang og voldtekt av barn under 14 år omfatter seksuell omgang som etter ikrafttredelsen av straffeloven (2005) 1. oktober 2015, defineres som voldtekt. I tillegg omfattes også kvalifisert seksuell handling, typisk berøring av kjønnsorgan, av voldtektsbegrepet i den nye straffeloven. Lovbruddet kan begås direkte overfor barnet av en annen person, eller barnet kan overtales til å begå seksuelle handlinger med seg selv.

Anmeldelsene for seksuell omgang og voldtekt av barn under 14 år økte med 18,4 prosent fra 2016 til 2017, antall anmeldelser økte fra 668 til 791. Det er de internettrelaterte sakene som er årsaken til økningen, jf. omtale ovenfor.

Vest politidistrikt har hatt størst økning av politidistriktene fra 2016 til 2017 med en økning på hele 134 prosent, fra 62 til 152 anmeldelser. Dette skyldes i hovedsak arbeid med store enkeltsaker. I den mye medieomtalte Operasjon Dark Room har man hatt en proaktiv tilnærmingen i etterforskningen, og derigjennom selv avdekket en rekke forhold i 2016/17. Politiet identifiserer barna gjennom sin etterforskning, etterforskningen blir ikke startet på bakgrunn av at de fornærmede innleverer en anmeldelse til politiet.

Seksuell omgang med barn 14-16 år, seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn u/16 år

Lovbruddskategorien seksuell omgang med barn 14-16 år, seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn u/16 år. Seksuell omgang med barn i alderen 14 - 16 år defineres ikke som voldtekt, så fremt ikke voldtektsbestemmelsen i straffeloven § 291 kommer til anvendelse (brukt makt, tvang eller hatt seksuell omgang med en forsvarsløs person).

Fra 2013 til 2017 har det vært en økning i antallet anmeldelser med 182,3 prosent, fra 693 til 1 956 anmeldelser. Fra 2016 til 2017 økte antallet anmeldelser med 6,1 prosent. Det er også her de internettrelaterte sakene som er årsaken til økningen. Internett gjør at gjerningsmenn kan nå mange potensielle ofre. Flere politidistrikter har etterforsket saker der de har identifisert et stort antall fornærmede.

Øst politidistrikt har hatt størst økning av politidistriktene med en økning på 84 prosent. En årsak til dette er at politidistriktet har etterforsket to store internettrelaterte saker i 2016/17.

Voldtekt

Voldtektstallene inkluderer straffebestemmelsene både etter Straffeloven 1902 og Straffeloven 2005. Nye koder som gjelder voldtekt av barn under 14 år (voldtekt av barn under 14 år, voldtekt samleie barn under 14 år og forsøk voldtekt barn under 14 år) som er omhandlet under avsnittet Seksuell omgang og voldtekt av barn under 14 år er ikke inkludert.

Voldtekt utgjorde 20,3 prosent av samtlige anmeldte seksuallovbrudd i 2017, men det var en nedgang i antall anmeldelser fra 2016 til 2017 på 2,6 prosent. Fra 2015 til 2016 var det en økning på 21,9 prosent. Etter Kripas' vurdering er det naturlig at antall anmeldelser nå synes å stabilisere seg etter en stor økning de siste årene. Årsaken til at antallet anmeldelser fortsatt var høyt i 2017 er de nettrelaterte voldtektene, hvor en gjerningsmann kan nå ut til mange hundre fornærmede som hver for seg vil representere en anmeldelse. Antall festvoldtekter holder seg fortsatt trolig stabilt høyt, de siste årene har disse representert ca. 40 prosent av alle voldtekter. Kripas mener videre at det er grunn til å tro at økt åpenhet omkring temaet, med blant annet ulike former for kampanjer, gjør at flere velger å anmelde.

Kjøp av seksuelle tjenester

Antall anmeldelser har variert fra 2013 til 2017. I 2013 og 2015 var antallet anmeldelser over 300, mens antall anmeldelser var i overkant av 200 i 2014 og 2016. I 2017 sank antallet anmeldelser til 185. Verken kjøper eller tilbyder av seksuelle tjenester har interesse av å anmelde forholdet. Anmeldelsestallene gir derfor ikke et godt bilde av det reelle omfanget, men gjenspeiler i større grad politiets innsats overfor prostitusjonsmarkedene. Det i dag kun 5 av 12 politidistrikter som har etablert egen menneskehandelgruppe. Det resterende 7 politidistriktene vil etablere slike i 2018.

Annet

De lovbrudd som ikke er tilordnet egen lovbruddskategori ("annet") omfatter en rekke straffbare forhold etter gammel og ny straffelov og står for 3 427 av totalt 7 978 anmeldelser innenfor seksuallovbrudd. Det største antallet anmeldelser omfatter statistikkgruppen fremvisning og fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller som seksualiserer barn (Straffeloven 2005) og pornografi, skrifter/film/video (Straffeloven 1902).

Det er lovbruddene som ikke er tilordnet egen lovbruddskategori som har den største økningen innenfor seksuallovbrudd, en økning på 27,7 prosent fra 2016 til 2017 (fra 2 684 til 3 427 anmeldelser). Årsaken til økningen er formentlig at flere politidistrikter har etterforsket store internettrelaterte seksuelle overgrep saker der det har blitt tatt beslag i mange lagringsenheter. Økt hastighet på internett og større kapasitet på hver lagringsenhet gjør at politiets beslag av overgrepsmateriale (bilder og film som inneholder seksuelle overgrep mot barn) har økt veldig de senere årene.

3.5. Andre lovbrudd

Menneskesmugling er tilordnet kriminalitetstypen "annen". I denne kategorien inngår også blant annet brudd på taushetsplikt for enkelte yrkesgrupper, diskriminering, hatefulle ytringer, uriktig forklaring, dokumentfalsk, krenkelse av privatlivets fred og ordensforstyrrelser. Vi har valgt å redegjøre nærmere for anmeldelsene om menneskesmugling fordi det kan grense opp mot menneskehandel og fordi det er en kriminalitetstype som har fått økt aktualitet.

Tabell 3.5 Andre lovbrudd fordelt på lovbruddskategorier, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17
Menneskesmugling	47	47	103	49	29	-40,8 %	-38,3 %
Annet	48 787	49 057	47 414	40 039	38 311	-4,3 %	-21,5 %
Totalsum	48 834	49 104	47 517	40 088	38 340	-4,4 %	-21,5 %

Kilde: JUS068

Andre lovbrudd generelt

Antall anmeldelser har vært omtrent på samme nivå for perioden 2013-2015. Fra 2015 til 2017 har det vært en markant nedgang i antall anmeldelser. Dette kan skyldes endringene i ny straffelov, hvor statistikkgrupper som tidligere var kategorisert under andre lovbrudd nå er tilordnet andre kriminalitetstyper. Trusler, forulemping og hindring av offentlige tjenestemenn og andre særskilte yrkesgrupper er eksempler på statistikkoder som etter Straffeloven 1902 var tilordnet kriminalitetstypen "annen" og som etter ikrafttreden av Straffeloven 2005 er flyttet til kriminalitetstypen voldslovbrudd.

Menneskesmugling

Antall anmeldelser for menneskesmugling var stabil fra 2013 til 2016, med unntak for 2015 hvor det var en dobling av antall anmeldelser. Fra 2016 til 2017 var det en nedgang i antallet anmeldelser på 40,8 prosent, fra 49 til 29 anmeldelser. Årsaken til det ekstraordinære antall anmeldelser i 2015 antas å skyldes asyl- og migrasjonssituasjonen i Norge og resten av Europa. I 2015 søkte 31 145 personer om asyl til Norge, mens i 2016 og 2017 søkte henholdsvis 3 460 og 3 546 om asyl.

Mørketallsproblematikk gjør det vanskelig å vurdere hvor reelle antall anmeldelser innenfor denne lovbruddskategorien er. Det er ingen klar grensegang mellom menneskesmugling og menneskehandel, og mange saker som har startet som en mistanke om menneskesmugling kan ende opp som en menneskehandelssak.

De lave antallet anmeldte saker kan også ha en sammenheng med at politidistriktene ikke har hatt tilstrekkelig fokus på kriminalitetsområdet.

4. Kriminalitetsutviklingen – Barne- og ungdomskriminalitet

4.1. Bakgrunn

Forebygging skal være politiets primærstrategi¹⁸. Forebygging og reduksjon av lovbrudd vil spare samfunnet for store økonomiske kostnader og betydelig menneskelig lidelse. Formålet med å utarbeide et eget kapittel om kriminalitet blant barn og unge er å styrke kunnskapen om art og omfang av straffbare forhold hvor barn og unge er registrert som enten mistenkt, siktet eller straffet. Kjennskap til hvordan kriminaliteten blant barn og unge ser ut og utvikler seg, både over tid og med alder, er en sentral kilde i kunnskapsgrunnlaget for å kunne utarbeide forebyggende tiltak.

I norsk politi defineres vanligvis barne- og ungdomskriminalitet som lovbrudd hvor den antatte gjerningspersonen er yngre enn 18 år. Den kriminelle lavalderen i Norge er 15 år, men i statistisk sammenheng refererer begrepet til antatte gjerningspersoner under 18 år. I dette kapitlet har vi også tatt med aldersgruppen fra og med 18 og til og med 22 år. Ungdommer over 18 år er å anse som voksne, men politiet kan benytte alternative straffereaksjoner også etter fylte 18 år. Barnevernet kan på sin side velge å videreføre eller sette inn tiltak også etter fylte 18 år og inntil den unge er fylt 23 år.

Kapitlet omhandler barn og unge som er registrert som mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold. Det ses nærmere på utviklingen i den registrerte kriminalitet blant barn og unge, fra og med 10 år og til og med 22 år, i perioden 2013-17. For den samme aldersgruppen gis det også en beskrivelse av førstegangskriminelle, tilbakefall og gjengangere for de som var mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold i 2017.

Den registrerte kriminaliteten omhandler lovbrudd som er anmeldt og kjent for politiet. En del kriminalitet forblir skjult og omfanget av den skjulte kriminaliteten kan variere for ulike typer lovbrudd. Dette omtales som mørketall. Endringer i samfunn og miljø, i politiske og juridiske forhold, samt utvikling innen økonomi og teknologi er alle forhold som kan påvirke kriminaliteten, herunder mørketall. Statistikken påvirkes også av politiets innsats og prioriteringer. Dette gjelder særlig lovbrudd innen narkotika og trafikk, der det i all hovedsak er politiet selv som står for anmeldelsene. Den faktiske kriminaliteten kjenner vi ikke omfanget av. Omfanget av kriminalitet som ikke er anmeldt, mørketall, omhandles ikke i dette kapitlet.

¹⁸ Tildelingsbrev 2018 fra Justis- og beredskapsdepartementet til Politidirektoratet.

4.2. Avgrensning og metode

Datagrunnlaget i dette kapitlet er basert på anmeldte straffbare *forhold*. Dette er i motsetning til de øvrige kapitlene som, i all hovedsak, er belyst gjennom antall anmeldelser/ saker.

Personer som var mellom 10-22 år ved gjerningstidspunktet, og mellom 10-22 år i det året saken ble registrert (2013-17) er inkludert i datagrunnlaget.¹⁹

Kriminalitetsutviklingen blant barn og unge beskrives på grunnlag av anmeldte straffbare forhold registrert av politiet i straffesaksregisteret (STRASAK). Uttrekkene er gjort ved å søke etter mistenkte, siktede eller domfelte som var fylt 10 år og til og med 22 år på gjerningstidspunktet da det/de straffbare forhold(ene) i saken ble registrert. Det påpekes at antall forhold kan være høyere enn antall saker da det kan være flere gjerningspersoner i samme sak. Sakens registreringsdato beskriver når saken ble registrert, og er ikke nødvendigvis sammenfallende med når det straffbare forholdet fant sted.

Det er gjort uttrekk for hvert av årene 2013, 2014, 2015, 2016 og 2017²⁰. Uttrekkene er basert på et situasjonsbilde av registrerte straffbare forhold per 31. desember for hvert av årene i perioden 2013-17²¹. Statistikken kan derfor inneholde personer som aldri blir siktet, tiltalt eller straffet for lovbrudd. Per 31. desember kan en person være mistenkt eller siktet for et forhold som på et senere tidspunkt blir henlagt. Tallene i dette kapitlet kan avvike noe fra tidligere eller andre rapporter om kriminalitet blant barn og unge dersom statistikkuttrekket er gjort på andre måter. Straffeloven av 2005 som trådte i kraft 1. oktober 2015 skiller ikke mellom forbrytelser og forseelser. For å kunne sammenlikne inngår derfor både forseelser og forbrytelser i tallmaterialet for årene 2013-15.

I straffesaksregisteret registreres anmeldelsene under ti ulike kriminalitetstyper: Annen, Arbeidsmiljø, Miljø, Narkotika, Seksuallovbrudd, Skadeverk, Trafikk, Vinning, Vold og Økonomi. I tillegg kommer Undersøkelsessaker, men disse er tatt ut av tallmaterialet da det kan være uklart om forholdet er straffbart. Hvis det på et senere tidspunkt viser seg at forholdet er straffbart, vil saken få en kode som henfører den til korrekt kriminalitetstypen. Kriminalitetstypen Annen er en samlekategori for saker som faller utenfor de andre kriminalitetstypene. Kriminalitetstypene Annen, Miljø, Arbeidsmiljø og Økonomi er i dette kapitlet slått sammen til samlekategoriene Andre lovbrudd da Miljø, Arbeidsmiljø og Økonomi til sammen utgjør en begrenset andel, om lag én prosent, av det totale antallet registrerte forhold blant barn og unge.

I kapitlet har vi gruppert barn og unge i aldersgruppene 10-14 år, 15-17 år og 18-22 år. Bakgrunnen for inndelingen er at:

- Barn under 15 år ikke er strafferettslig tilregnelige. De kan likevel anmeldes, men saken vil bli henlagt fordi gjerningspersonen er under 15 år.
- Barn fra 15 til 18 år er strafferettslig tilregnelige, men er underlagt særskilte straffeprosessuelle regler fordi de defineres som barn. Det finnes også egne alternative straffereaksjoner for denne aldersgruppen.
- Aldersgruppen 18 til 22 år er å anse som voksne, men påtalemyndigheten har ulike straffereaksjoner som i noe grad kan tilpasses den enkelte. også etter fylte 18 år.

¹⁹ Det innebærer eksempelvis at en gjerningsperson som var 10 år på gjerningstidspunktet i 2005, men som først kommer til politiets kjennskap (saken registreres i straffesaksregisteret) i 2017 når personen er 22 år, vil være inkludert i statistikken.

²⁰ I motsetning til fjorårets rapport Kriminalitet blant barn og unge i Norge 2012-2016, Politidirektoratet 2017, er alle individer inkludert i tallmaterialet i for 2017. I fjorårets rapport var noen personer ikke inkludert pga. dårlig datakvalitet på fødselsnummer. Derfor vil det være noe avvik mellom tallene i dette kapitlet og fjorårets rapport.

²¹ Uttrekkene for 2013-2016 er tatt fra de fryste STRASAK-tallenes respektive år. Siden fryste tall for 2017 ikke foreligger på tidspunktet som rapporten publiseres/skal være ferdig er det tatt et uttrekk den 2. januar 2018.

Barnevernet kan på sin side velge å videreføre eller sette inn tiltak inntil den unge er 23 år. Særlig der det er et barnevernstiltak i det lovovertrederen passerer 18 år, kan det være viktig at barnevernet opprettholder tiltaket.

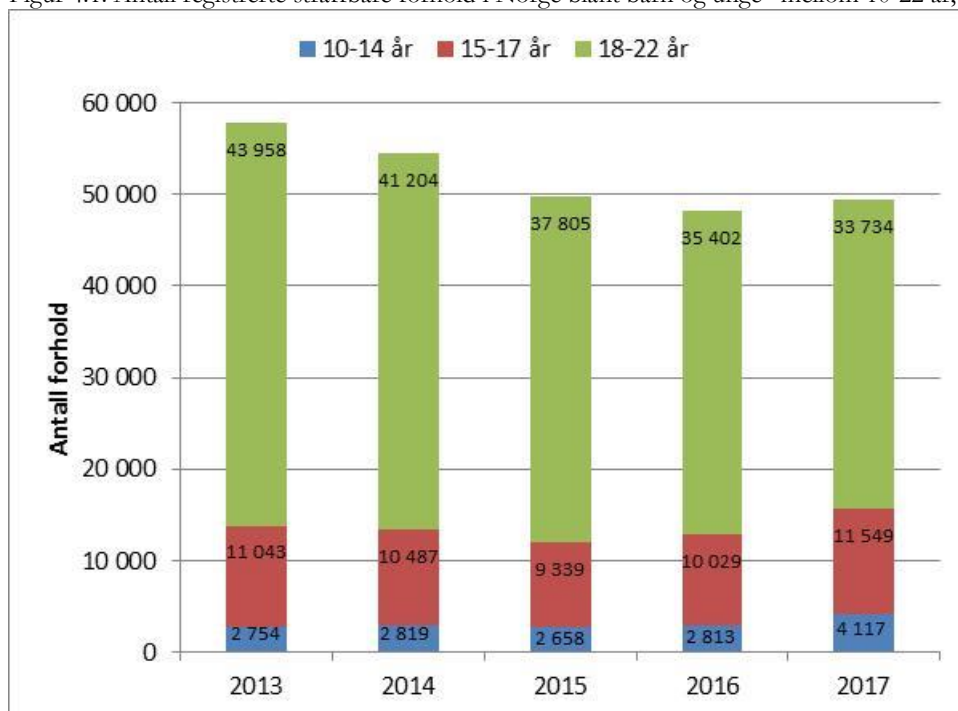
Som tidligere beskrevet i kapitlet er det utfordringer knyttet til politiets tallgrunnlag, særlig etter omleggingen til ny straffelov. For nærmere omtale vises det til *Datagrunnlag* kapittel 1.

På grunn av brudd i tidsserien i 2015 er det utfordrende å se på utvikling og sammenlikning over tid. Det er likevel mulig å foreta en sammenlikning av totalt antall straffbare forhold og fordelingen på kjønn og statsborgerskap for perioden 2013-17. Dette kapitlet fokuserer derfor på 2017. I likhet med resten av kapitlet vil statistikken for 2017 inneholde koder både for gammel straffelov og ny straffelov. Forhold som ble begått før 1. oktober 2015, registreres med koder som da var gjeldende.

4.3. Registrerte straffbare forhold totalt og fordeling på kjønn, alder og statsborgerskap

Antall registrerte straffbare forhold blant barn og unge i alderen 10-22 år økte fra om lag 48 200²² i 2016 til 49 400 i 2017. I perioden 2013-16 var det en nedgang i antall forhold hvert år sammenlignet med året før, som vist i figur 4.1.

Figur 4.1: Antall registrerte straffbare forhold i Norge blant barn og unge* mellom 10-22 år, 2013-17

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold.

Som figur 4.1 viser, gjelder økningen i den registrerte kriminaliteten i aldersgruppen 10-14 år og 15-17 år. Antall straffbare forhold i aldersgruppen 10-14 år har økt med 46 prosent sammenlignet med 2016. For aldersgruppen 15-17 år er økningen 15 prosent. I aldersgruppen 18-22 år er den registrerte kriminaliteten redusert med 5 prosent sammenlignet med 2016. Økningen i aldersgruppene 10-14 år og 15-17 år gjelder kun for gutter, se figur 4.2.

Årsaken(e) til endringene i kriminaliteten blant barn og unge er sammensatt(e) og kan skyldes mange forhold. Generelle årsaker til endringer kan være at kriminaliteten blant barn- og unge reelt sett øker eller går ned og/eller at færre eller flere forhold avdekkes. Befolkningens anmeldeshyppighet vil også kunne påvirke utviklingen. Det kan være ulike årsaker til at straffbare forhold anmeldes eller ikke blir anmeldt. Det har ikke vært mulig å kartlegge årsakene til at antallet straffbare forhold blant barn og unge har økt siste år. Oslo politidistrikt har imidlertid hatt en økning i barne- og ungdomskriminaliteten siden 2016, og en forklaring kan være politiets innsats²³. Det påpekes at jo mer aktiv politiet er i

²² I motsetning til fjorårets rapport *Kriminalitet blant barn og unge i Norge 2012-2016*, Politidirektoratet 2017, er alle individer inkludert i tallmaterialet for 2017. I fjorårets rapport var noen personer ikke inkludert pga. dårlig datakvalitet på fødselsnummer. Derfor vil det være noe avvik mellom tallene i dette kapitlet og fjorårets rapport.

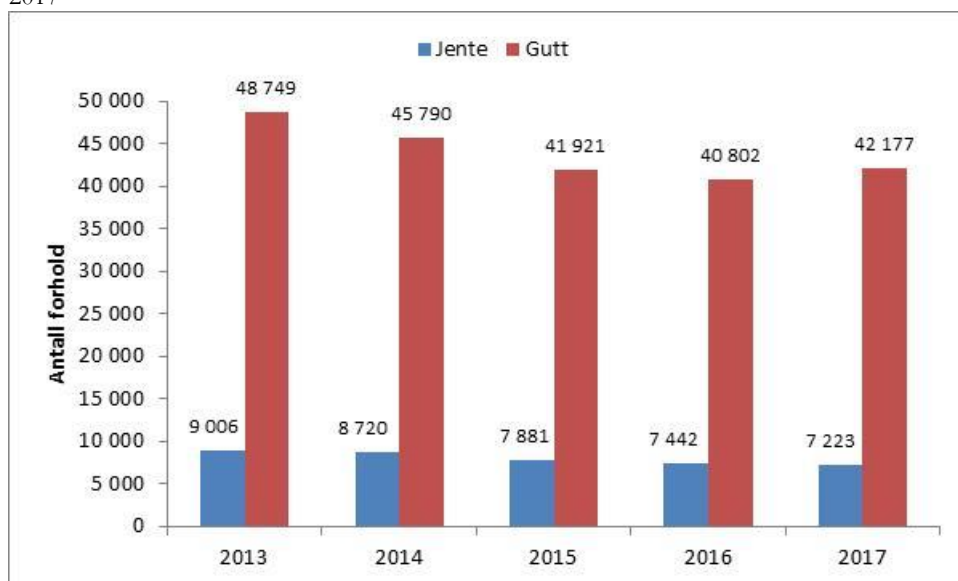
²³ www.aftenposten.no/osloby/i/ko1Qj/Ungdomskriminaliteten-oket-i-Oslo

ungdomsmiljøene, jo større vil økningen bli i antall saker. Dette gjelder ifølge Oslo politidistrikt spesielt dersom politiet fokuserer på narkotikalovbrudd.

Politiet har ulike verktøy for å nærme seg ungdom som har bekymringsfull adferd eller som er i ferd med å begå lovbrudd og utvikle en kriminell løpebane. Med hjemmel i politiloven kan ungdom og foresatte pålegges å møte hos politiet til en bekymringssamtale. Bekymringssamtalen er en kartleggings- og dialogsamtale som omfatter både barn og foreldre/foresatte. Samtalen er et virkemiddel som kan brukes uten at det foreligger et anmeldt lovbrudd, og er således ikke en del av straffesaksbehandlingen²⁴. Dette bidrar til tidlig intervensjon ovenfor barn og unge, noe som står sentralt i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Samtalen kan også føre til at ungdommen får oppfølging av relevante instanser som for eksempel barnevern, ungdomskontakt eller helsesøster.

I 2017 var jenter registrert som mistenkt, siktet eller domfelt i 15 prosent av det totale antallet straffbare forhold. Andelen varierer mellom 15-16 prosent for de fem årene som tallmaterialet omfatter. Se figur 4.2 under.

Figur 4.2: Antall registrerte straffbare forhold blant barn og unge* mellom 10-22 år fordelt på kjønn, 2013-2017

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold.

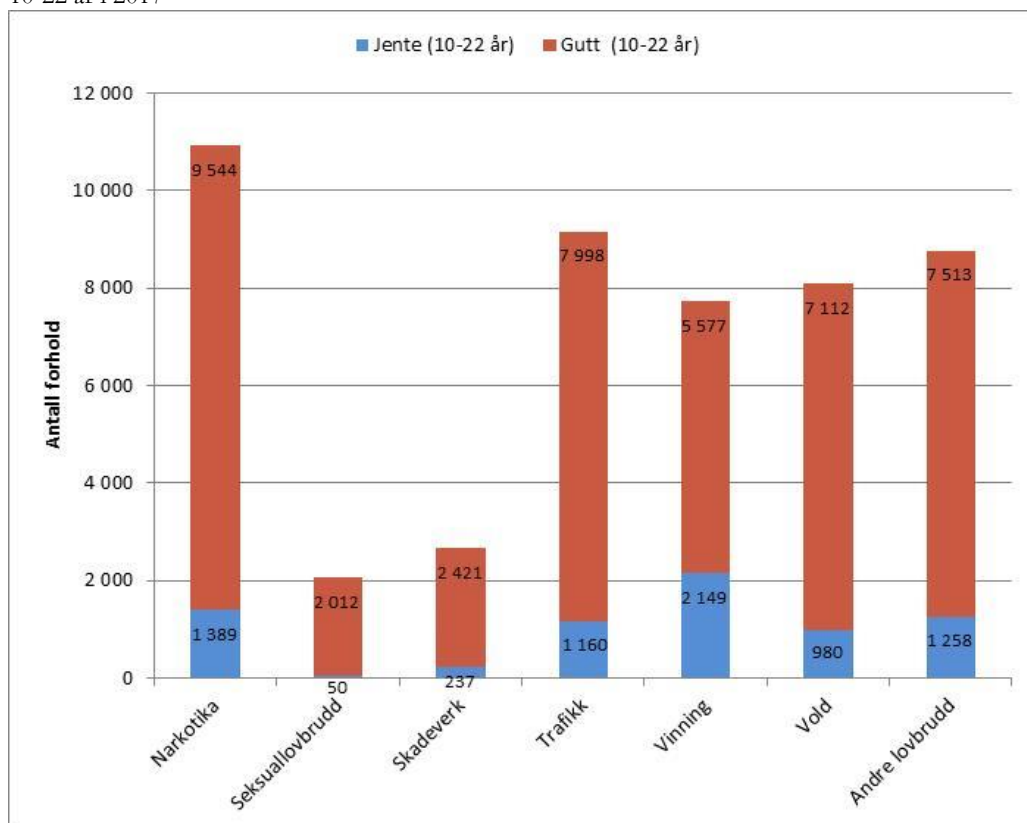
I figur 4.3 vises en oversikt over de straffbare forholdene fordelt på kriminalitetstype. For alle barn og unge i alderen 10-22 år var det i 2017 registrert flest forhold innen narkotikalovbrudd, tett fulgt av trafikklovbrudd. Omfanget og typer av kriminalitet varierer mellom kjønn og alder, noe som vil bli presentert nedenfor.

I 2017 utgjorde narkotikalovbrudd 22 prosent av samtlige registrerte forhold. Trafikklovbrudd utgjorde 19 prosent, samlekategori andre lovbrudd utgjorde 18 prosent, volds- og vinningslovbrudd utgjorde 16 prosent hver, mens skadeverk utgjorde fem prosent av de straffbare forholdene. Seksuallovbrudd utgjorde den laveste andelen av de registrerte forholdene, med fire prosent.

²⁴ Politiet har utarbeidet en egen veileder for bekymringssamtalen: www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_2333.pdf

Antall anmeldte forhold innenfor de ulike kriminalitetstypene øker med alder. I tillegg påvirker alder fordelingen på kriminalitetstypene. Et eksempel er narkotikalovbrudd hvor andelen av totalt antall straffbare forhold øker med alderen. Skadeverk og seksuallovbrudd utgjorde derimot en mindre andel av totaliteten med økende alder. Voldslovbrudd hadde omtrent samme andel av alle anmeldte forhold uavhengig av aldersgruppe. Nedenfor ser vi nærmere på de registrerte forholdene innenfor aldersgruppene: 10-14 år, 15-17 år og 18-22 år.

Figur 4.3: Antall registrerte straffbare forhold fordelt på kriminalitetstype og kjønn for barn og unge* mellom 10-22 år i 2017

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold.

Registrerte straffbare forhold i aldersgruppen 10-14 år

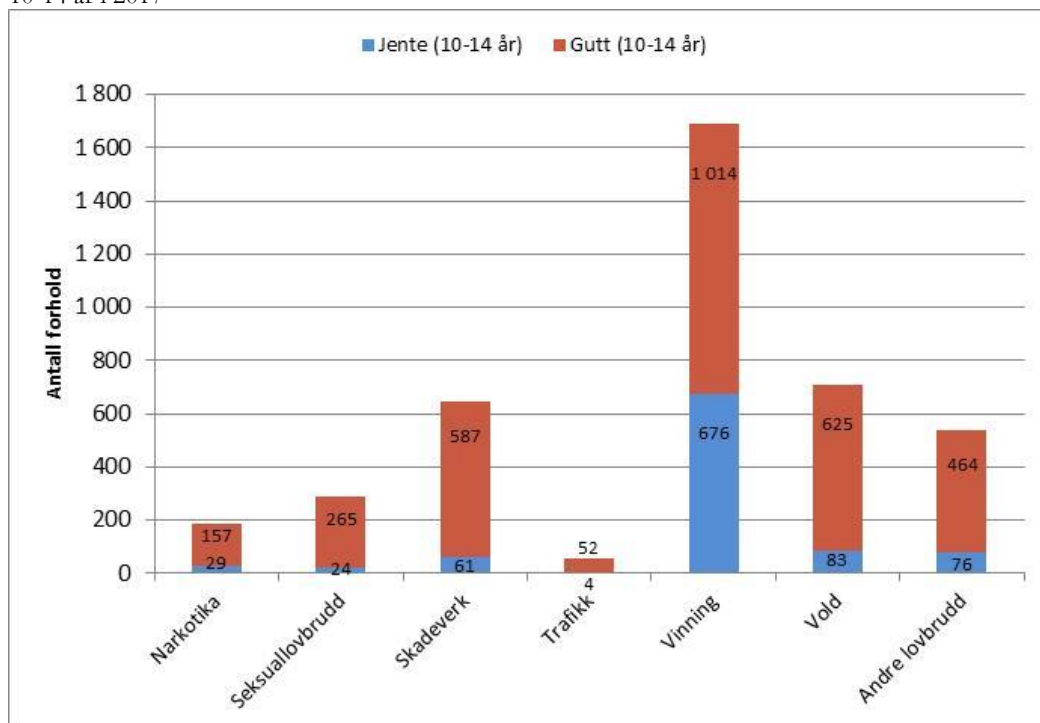
I 2017 ble i overkant av 2 800²⁵ unge i aldersgruppen 10-14 år registrert med om lag 4 100 straffbare forhold. I figur 4.4 er disse forholdene fordelt på kriminalitetstype, og vinningslovbrudd fremtrer som de mest hyppige straffbare forholdene blant de yngste barna. For vinningslovbrudd i 2017 i aldersgruppen 10-14 år er jenter og gutter relativt likt representert. I denne aldersgruppen stod guttene for 60 prosent av anmeldte vinningslovbrudd. Innenfor de andre kriminalitetstypene sto guttene for 84 prosent eller mer av de anmeldte forholdene.

Uavhengig av kjønn utgjorde vinningslovbrudd den største andelen av alle kriminalitetstypene med 41 prosent av samtlige straffbare forhold. Innenfor vinningslovbrudd dominerte mindre alvorlige lovbrudd, som mindre tyveri fra butikk eller andre salgssteder. Voldslovbrudd var den nest største kriminalitetstypen og sto for 17

²⁵ Individer som fyller 15 år i 2017, og som er registrert med straffbare forhold både som 14-åring og 15-åring i 2017, telles i både alderskategorien 10-14 år og i kategorien 15-17 år.

prosent av alle forholdene. Innenfor vold utgjorde kroppskrenkelser over halvparten av forholdene.

Figur 4.4: Antall registrerte straffbare forhold fordelt på kriminalitetstype og kjønn for barn og unge* mellom 10-14 år i 2017

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet, eller domfelt for straffbare forhold.

Per 1. januar 2017 hadde 92 prosent av befolkningen i Norge mellom 6-19 år norsk statsborgerskap²⁶. Statsborgerskap er ikke det samme som fødeland eller innvandrerbakgrunn, og det kan være flere grunner til at en person har et bestemt statsborgerskap²⁷. Fordelingen av straffbare forhold på statsborgerskap blant barn og unge mellom 10-14 år presenteres i tabell 4.1. Oversikten viser at 86 prosent av de anmeldte forholdene i aldersgruppen 10-14 år ble registrert på personer som har norsk statsborgerskap²⁸.

²⁶ Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), statistikkbanken

²⁷ Ved fullt fødselsnummer registreres statsborgerskapet som er registrert i Folkeregisteret. Mangler dette avklares statsborgerskapet med andre metoder.

²⁸ Statistisk sentralbyrå (statistikkbanken) kategoriserer alder på en annen måte enn hva som er gjort i rapporten. Fordelingen av statsborgerskap for aldersgruppen 6-19 år vil kun fungere som en pekepinn for aldersgruppen 10-22 år i denne rapporten.

Tabell 4.1 Antall registrerte straffbare forhold i Norge blant barn og unge* mellom 10 -14 år fordelt på statsborgerskap. De ti mest forekommende statsborgerskapene i 2017

Land	Registrerte straffbare forhold, 10-14 år	Andel
Norge	3 559	86,4 %
Somalia	76	1,8 %
Russland	67	1,6 %
Polen	54	1,3 %
Afghanistan	51	1,2 %
Sverige	33	0,8 %
Litauen	31	0,8 %
Syria	30	0,7 %
Eritrea	19	0,5 %
Island	17	0,4 %
Alle land	4 117	100 %

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold.

Registrerte straffbare forhold i aldersgruppen 15-17 år

I 2017 ble om lag 6 500²⁹ unge i aldersgruppen 15-17 år registrert med om lag 11 550 straffbare forhold. Også blant denne aldersgruppen var vinningslovbrudd hyppigst registrert, se figur 4.5. Vinningslovbrudd utgjorde 22 prosent av alle straffbare forhold i denne gruppen. Voldslovbrudd og narkotikalovbrudd sto for henholdsvis 19 og 18 prosent.

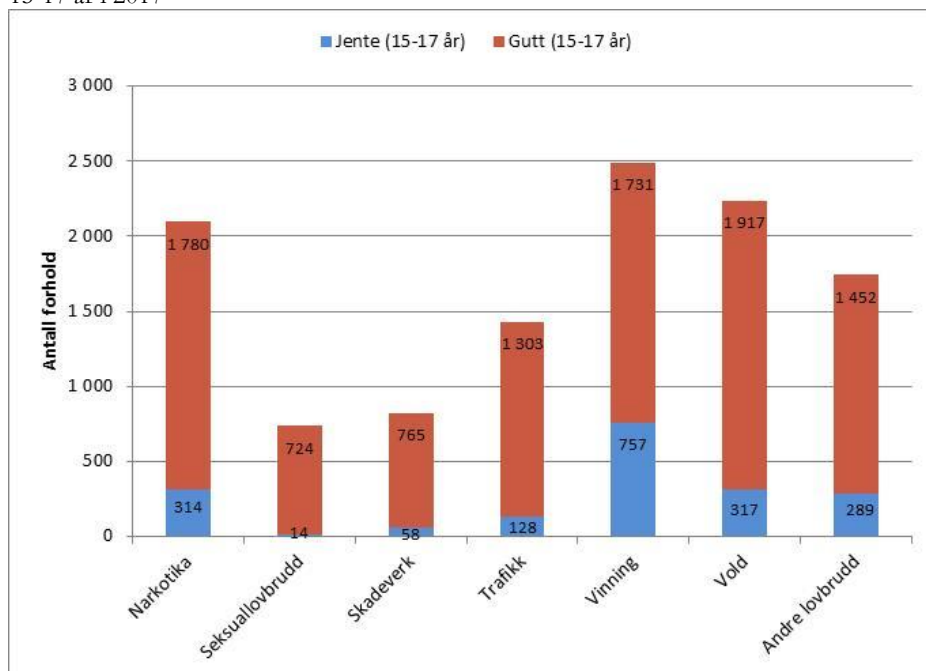
Som for vinningslovbrudd i aldersgruppen 10-14 år, dominerer også de mindre alvorlige vinningslovbruddene i aldersgruppen 15-17 år. I tillegg til mindre tyveri fra butikk eller annet salgssted, begår 15-17 åringene også mer alvorlige tyverier. Voldslovbrudd utgjorde som nevnt den nest største kriminalitetstypen, med 19 prosent, i aldersgruppen 15-17 år. Innenfor voldslovbruddene utgjorde kroppskrenkelser om lag halvparten av forholdene.

Gutter i aldersgruppen var i 2017 registrert som mistenkt, siktet eller domfelt i 70 prosent av vinningslovbruddene, se figur 4.5. De sto også for den største andelen (83 prosent eller mer) av forholdene innenfor de andre kriminalitetstypene.

Blant barn og unge mellom 15-17 år var 86 prosent av forholdene registrert på personer som har norsk statsborgerskap, se tabell 4.2.

²⁹ Individuer som fyller 15 år i 2017, og som er registrert med straffbare forhold både som 14-åring og 15-åring i 2017 telles i både alderskategorien 10-14 år og i kategorien 15-17 år. I tillegg vil individer som fyller 18 år i 2017 og som er registrert med straffbare forhold både som 17-åring og 18-åring i 2017, telles i både alderskategorien 15-17 og i kategorien 18-22 år.

Figur 4.5: Antall registrerte straffbare forhold fordelt på kriminalitetstype og kjønn for barn og unge* mellom 15-17 år i 2017

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet, eller domfelt for straffbare forhold.

Tabell 4.2 Antall registrerte straffbare forhold i Norge blant barn og unge* mellom 15-17 år fordelt på statsborgerskap. De ti mest forekommende statsborgerskapene i 2017

Land	Registrerte straffbare forhold, 15-17 år	Andel
Norge	9 896	85,7 %
Afghanistan	356	3,1 %
Somalia	156	1,4 %
Polen	154	1,3 %
Sverige	102	0,9 %
Syria	100	0,9 %
Eritrea	79	0,7 %
Litauen	61	0,5 %
Russland	59	0,5 %
Irak	54	0,5 %
Alle land	11 549	100,0 %

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold.

Registrerte straffbare forhold i aldersgruppen 18-22 år

I 2017 ble i overkant av 16 600³⁰ unge i aldersgruppen 18-22 år registrert med om lag 33 700 straffbare forhold. I denne aldersgruppen utgjorde narkotikalovbrudd flest registrerte forhold, se figur 4.6.

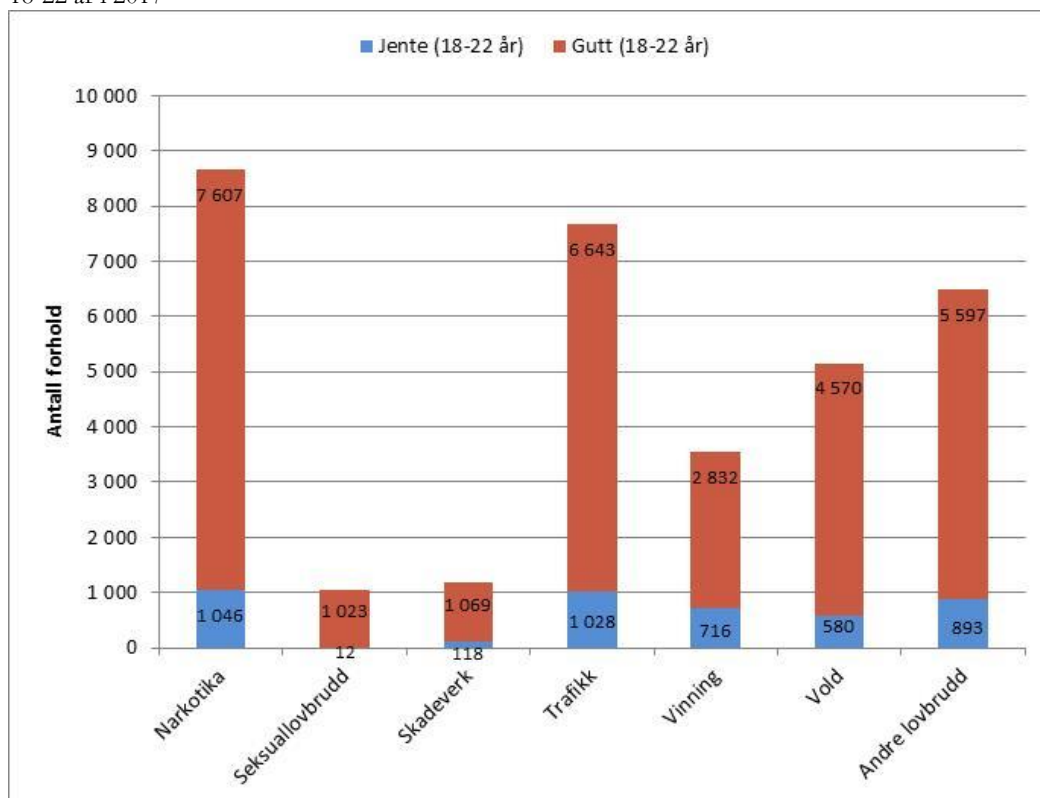
Av totalt antall straffbare forhold i aldersgruppen 18-22 år utgjorde narkotikalovbrudd 26 prosent. Både bruk og besittelse av narkotika utgjorde de største andelenene, med nærmere 40 prosent hver. Trafikklovbrudd var den nest største kriminalitetstypen i denne aldersgruppen og utgjorde 23 prosent av alle registrerte forhold.

³⁰ Individer som fyller 18 år i 2017, og som er registrert med straffbare forhold både som 17-åring og 18-åring i 2017, telles i både alderskategorien 15-17 år og i kategorien 18-22 år.

Majoriteten av de straffbare forholdene er i aldersgruppen knyttet til gutter uavhengig av kriminalitetstype, se figur 4.6. Guttene stod for 80 prosent av alle registrerte vinningslovbrudd, og 99 prosent av alle registrerte seksuallovbrudd. Innen de andre kriminalitetstypene sto guttene for 86-90 prosent av alle registrerte forhold.

I aldersgruppen 18-22 år ble 84 prosent av forholdene registrert på personer som har norsk statsborgerskap, se tabell 4.3.

Figur 4.6: Antall registrerte straffbare forhold fordelt på kriminalitetstype og kjønn for barn og unge* mellom 18-22 år i 2017

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet, eller domfelt for straffbare forhold.

Tabell 4.3: Antall registrerte straffbare forhold i Norge blant barn og unge* mellom 18-22 år fordelt på statsborgerskap. De ti mest forekommende statsborgerskapene i 2017

Land	Registrerte straffbare forhold, 18-22 år	Andel
Norge	28 400	84,2 %
Polen	696	2,1 %
Somalia	374	1,1 %
Afghanistan	369	1,1 %
Romania	369	1,1 %
Litauen	349	1,0 %
Eritrea	343	1,0 %
Sverige	338	1,0 %
Syria	243	0,7 %
Russland	213	0,6 %
Alle land	33 734	100,0 %

Kilde: PAL STRASAK

*Barn og unge som er registrert mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold.

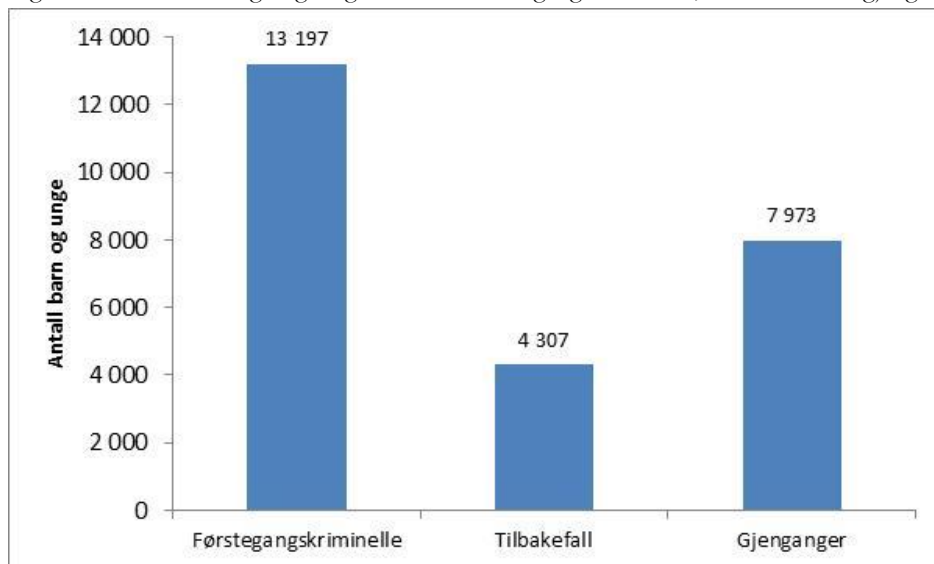
4.4. Førstegangskriminelle, tilbakefall og gjengangere

Majoriteten av barn og unge som blir anmeldt for et straffbart forhold, er kun anmeldt for et enkeltstående forhold. Datamaterialet som ligger til grunn i kapittel 4.4 følger personer som ble registrert med minst et straffbart forhold i 2017, tilbake til 2005.

Førstegangskriminelle defineres her som barn og unge fra fylte 10 år til og med 22 år som har blitt registrert som mistenkt, siktet eller domfelt for ett straffbart forhold i 2017, og som i tillegg aldri tidligere har vært registrert som mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare forhold. Barn og unge som har blitt registrert som mistenkt, siktet eller domfelt med to straffbare forhold, hvor minst et av forholdene er registeret i 2017, defineres som *tilbakefall*. Noen barn og unge blir anmeldt for straffbare forhold gjentatte ganger. Barn og unge under 23 år som ble registrert som mistenkt, siktet eller domfelt for tre eller flere straffbare forhold, hvor minst et av forholdene ble registrert i 2017, defineres her som *gjengangere*³¹.

Figur 4.7 gir en oversikt over antall personer fra fylte 10 år til og med 22 år som er registrert som førstegangskriminelle, tilbakefall eller gjengangere³². Datamaterialet omfatter totalt 25 477 barn og unge. I underkant av 13 200 (13 197) av disse ble i 2017 registrert som førstegangskriminelle. I underkant av 8 000 (7 973) barn og unge ble registrert som gjengangere. Det vil si at de fra fylte 10 år til og med 22 år ble registrert med minst ett straffbart forhold i 2017, men med totalt over tre straffbare forhold siden de fylte 10 år. Barn og unge med tilbakefall utgjorde den minste gruppen med i overkant av 4 300 (4 307) barn og unge.

Figur 4.7: Antall barn og unge registrert som førstegangskriminelle, tilbakefall eller gjengangere*, n= 25 477

Kilde: PAL STRASAK

*For alle kategoriene må minst ett av de straffbare forholdene være registrert i 2017.

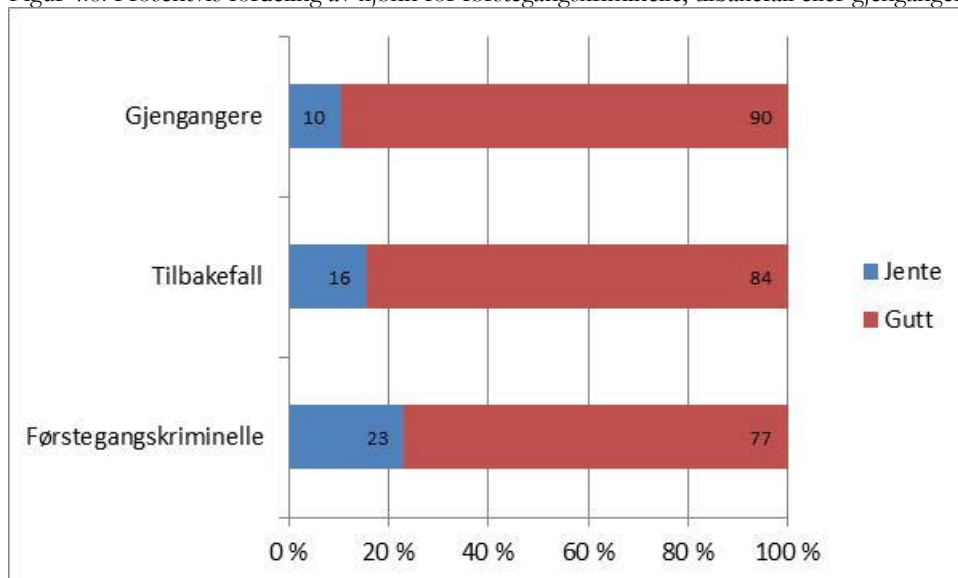
³¹ Personer kan registreres med flere straffbare forhold på samme tidspunkt. For å unngå at personer faller inn under kategorien tilbakefall eller gjenganger dersom de er registrert med flere straffbare forhold på samme tidspunkt, er dataene i dette punktet bearbeidet slik at en person maksimalt kan være registrert med et straffbart forhold per dag.

³² Resultatene som fremkommer i dette punktet er ikke sammenlignbare med resultatene i fjorårets rapport, *Kriminalitet blant barn og unge i Norge 2012-2016*, Politidirektoratet 2017, grunnet ulik bearbeiding av datamaterialet.

Kjønn, statsborgerskap og alder

Som det fremgår av Figur 4.8 under var andelen gutter størst i alle de tre kategoriene (førstegangskriminelle, tilbakefall og gjengangere). Den prosentvise andelen av jenter er størst ved førstegangskriminalitet, men synker ved tilbakefall og gjengangerkriminalitet. Blant de unge gjengangerne utgjorde guttene 90 prosent (7 141 i antall), og jentene 10 prosent (832 i antall). Majoriteten av barn og unge innen de tre kategoriene hadde norsk statsborgerskap. For kategoriene førstegangskriminelle, tilbakefall og gjengangere var andelen med norsk statsborgerskap henholdsvis 82 prosent, 88 prosent og 86 prosent.

Figur 4.8: Prosentvis fordeling av kjønn for førstegangskriminelle, tilbakefall eller gjengangere*, n=25 477

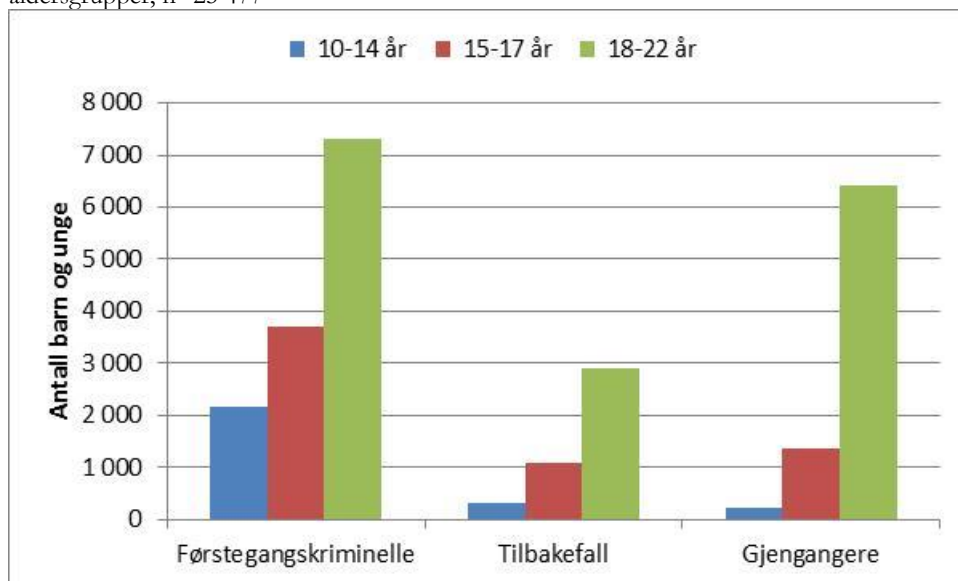
Kilde: PAL STRASAK

*For alle gruppene må minst ett av de straffbare forholdene være registrert i 2017.

Aldersgruppen 18-22 år utgjorde den største andelen av gjengangerne. Blant de 7 973 personene som ble registrert som gjengangere i dette datamaterialet, befant 6 403 personer seg i denne aldersgruppen, se figur 4.9³³. Antall gjengangere i aldersgruppene 10-14 år og 15-17 år var henholdsvis 220 personer og 1 350 personer. Som figuren illustrerer utgjorde 18-22 åringene flest personer innenfor alle kategoriene.

³³ For å unngå at enkelte personer kan havne i to av alderskategoriene, er dataene bearbeidet slik at høyeste alder ved gjerning i 2017 avgjør hvilken alderskategori personene faller inn under.

Figur 4.9: Antall barn og unge registrert som førstegangskriminelle, tilbakefall eller gjengangere*, fordelt på aldersgrupper, n=25 477

Kilde: PAL STRASAK

*For alle gruppene må minst ett av de straffbare forholdene være registrert i 2017.

De unge gjengangeres straffbare forhold

Barn og unge som er definert som gjengangerne sto bak i overkant av 27 800, eller 56 prosent, av de registrerte straffbare forholdene i 2017³⁴.

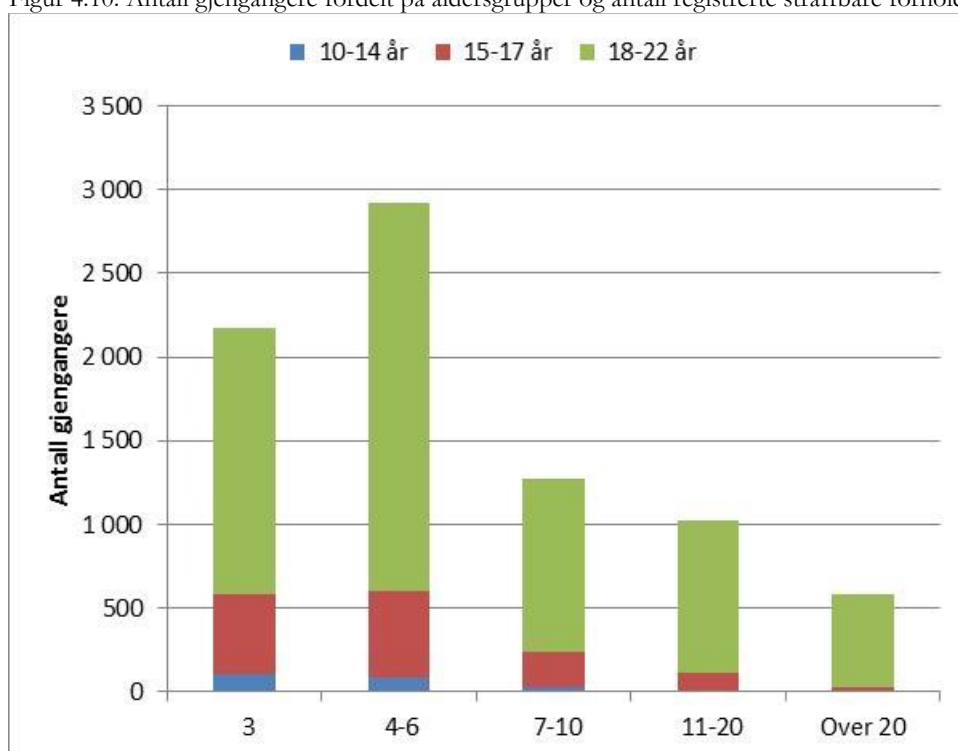
Figur 4.10 viser fordelingen av antall unge gjengangere etter aldersgruppe og antall straffbare forhold som de er mistenkt, siktet eller domfelt for. De fleste unge gjengangerne ble registrert med 4-6 straffbare forhold. Av det totale antallet gjengangere på 7 973, ble 2 919 eller 37 prosent registrert med 4-6 straffbare forhold.

2 174 barn og unge mellom 10-22 år ble registrert med tre straffbare forhold, det vil si 27 prosent av det totale antallet unge gjengangerne. Blant disse utgjorde aldersgruppene 10-14 år og 15-17 år en ikke ubetydelig andel. 1 278 barn og unge (16 prosent) ble registrert med 7-10 straffbare forhold, og 1 022 barn og unge (13 prosent) ble registrert med 11-20 straffbare forhold. Blant disse var aldersgruppen 15-17 år godt synlig.

Til sammen 580 barn og unge (7 prosent) ble registrert med over 20 straffbare forhold. Her utgjorde aldersgruppen 18-22 år majoriteten, med 548 gjengangere. I 2017 ble 30 barn og unge mellom 15 og 17 år og 2 i aldersgruppen 10-14 år registrert med over 20 straffbare forhold.

³⁴ Alle registrerte straffbare forhold i 2017 er inkludert i beregningen, også de som er registrert på samme tidspunkt.

Figur 4.10: Antall gjengangere fordelt på aldersgrupper og antall registrerte straffbare forhold, n=7 973

Kilde: PAL STRASAK

Problematikken knyttet til ungdom som begår gjentatt kriminalitet er ofte sammensatt. Studier peker på noen risikofaktorer som kan lede til straffbare forhold i tidlig alder³⁵.

- Oppvekstvilkår, som kan innebære en eller flere underliggende faktorer som kriminalitet i familien, barnet er utsatt for fysisk og/eller psykisk mishandling, rusmisbruk og/eller sykdom i familien, økonomiske problemer og fattigdom, og skilsmisse
- Individuelle forklaringer, som kan være genetikk og arv, atferdsforstyrrelser, egenskaper og oppførsel
- Det sosiale miljøet, hvor underliggende faktorer blant annet er venner og jevnaldrende, skole og nabolag

Som påpekt i kapittel 4.3 har politiet ulike verktøy for å nærme seg ungdom som har bekymringsfull adferd. Lovbrudd begått av unge kan også møtes med alternative straffereaksjoner.

³⁵ Willoch, Helena (2012): *Hvorfor begår barn lovbrudd?* Fordypningsoppgave i kriminologi - Universitetet i Oslo

4.5. Alternative straffereaksjoner

Dersom et lovbrudd begått av en ungdom er anmeldt til politiet, kan dette møtes med såkalte alternative straffereaksjoner. Dette er oppfølging, gjerne tverretatlig, som har som mål å endre en negativ utvikling og bidra til at nye lovbrudd ikke begås i fremtiden. Slike reaksjoner kan for eksempel være ungdomsoppfølging, ungdomsstraff, påtaleunntatelse med vilkår, betinget forelegg eller oppfølging i konfliktråd. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er nye strafferettslige reaksjoner som skal brukes overfor lovbrøyttere mellom 15 og 18 år. For begge disse gjennomføres det gjenopprettende møter, hvor lovbrøytter møter offeret og andre personer som har vært berørt av forholdet. Oppfølgingsteam er et tverretatlig samarbeidsforum, hvor det i samarbeid med lovbrøytter bestemmes ulike tiltak som skal bidra til å forhindre ytterligere straffbare forhold. De nye alternative straffereaksjonene trådte i kraft 1. juli 2014.

For å se om de nye straffereaksjonene har forventet effekt som er å redusere gjengangerkriminalitet, er det viktig å følge utviklingen de nærmeste årene.

Det er viktig at det opparbeides god kunnskap om årsakene til at barn og unge begår straffbare forhold, slik at det kan iverksettes gode, målrettede tiltak som forebygger at barn og unge begår kriminalitet. I noen tilfeller kan tidlig inngripen og bruk av alternative straffereaksjoner være en gunstig måte å endre bekymringsfull og kriminell adferd på.

5. Politiets straffesaksbehandling

Etterforskning av straffesaker er en lovstyrt prosess som utføres av politiet, men ledes av påtalemyndigheten.

Enhver kan innlevere anmeldelse til politiet vedørende antatt straffbart forhold. I tillegg oppretter politiet selv anmeldelser i straffbare forhold det kommer over. Hvorvidt saken skal etterforskes avgjøres av påtalemyndigheten i politiet (politijurist) basert på straffeprosess- og straffelovenes vilkår og rundskriv fra riksadvokaten. Typiske eksempler på anmeldelser som vil bli påtaleavgjort med henleggelse uten etterforskning, er anmeldelser som er åpenbart grunnløse eller hvor allmenne hensyn tilsier at saken ikke skal etterforskes.

Ferdig etterforskede straffesaker avgjøres ved at påtalemyndigheten fatter et påtalevedtak. Dersom etterforskningen har avklart hvem som har begått et straffbart forhold og påtalemyndigheten ut fra bevisene er overbevist om at gjerningspersonen er skyldig, vil det reageres med et såkalt positivt påtalevedtak. I motsatt fall vil saken henlegges.

Det finnes en rekke reaksjonsformer. Noen av disse kan påtalemyndigheten selv beslutte, slik som oversendelse til Konfliktråd, påtaleunntatelse og forelegg. I andre tilfeller fremmer påtalemyndigheten saken for retten, enten ved siktelse til bruk i forenklet behandling (såkalt tilståelsessak) eller tiltalebeslutning, som beslutter reaksjonsform.

Det skilles i straffesaksbehandling mellom sak og forhold. Sak er knyttet opp mot selve anmeldelsen, mens forhold er knyttet opp mot gjerningsperson. Det innebærer at det kan være flere forhold som er knyttet til i en sak.

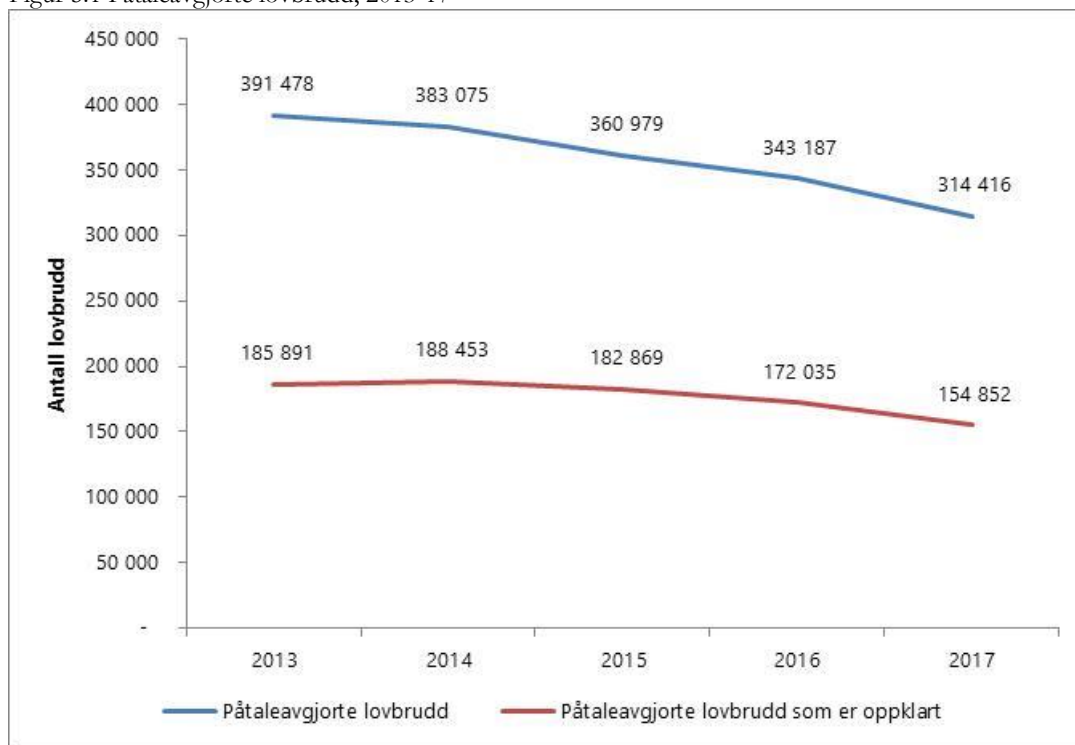
Alle anmeldelser politiet mottar avgjøres endelig med en avgjørelseskode. Avgjørelseskoden angir kortfattet grunnlaget for avgjørelsen. Med antall anmeldelser nedenfor i dette kapitlet menes antall saker.

6.1. Påtaleavgjorte saker

I 2017 har påtalemyndigheten avgjort 314 416 anmeldelser (saker). Det er en nedgang på 8,4 prosent i forhold til 2016. Antall anmeldelser har i samme periode gått ned med 5,3 prosent. Antall påtaleavgjorte anmeldelser har de siste 5 årene gått noe ned hvert år, til sammen 19,7 prosent sammenliknet med 2013. En nærmere oversikt over utviklingen er gitt i figur 5.1.

Av de saker påtalemyndigheten har avgjort i 2017 anses 154 852 som oppklart. Dette er en nedgang i antall oppklarte saker på 10,0 prosent siden 2016, og 16,7 prosent i forhold til 2013. Oppklaringsprosenten har de siste fem årene vært tilnærmet uendret, og ligget mellom 50 og 54 prosent.

Figur 5.1 Påtaleavgjorte lovbrudd, 2013-17

Kilde: JUS319

De saker hvor påtalemyndigheten enten selv beslutter reaksjon eller fremmer saken for retten anses som oppklart. Det ble i 2017 reagert med positiv påtaleavgjørelse, det vil si enten forelegg, påtaleunntatelse, overføring til konfliktrådet eller utferdiget siktelse eller tiltalebeslutning, i 146 394 *forhold*, som vist i tabell 5.1. Dette er en nedgang fra 171 451 forhold i 2013. De ulike reaksjonsformene ble benyttet i omtrent samme utstrekning i 2017 som i 2013.

Tabell 5.1 Antall positive påtalevedtak (forhold), 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Forelegg	78 877	78 195	76 270	73 021	65 502
Siktelse forenklet rettergang	30 432	30 803	28 700	26 500	23 191
Tiltale	50 869	52 126	51 462	49 311	44 024
Påtaleunntatelse	7 427	8 322	7 931	8 881	10 194
Konfliktråd	3 846	3 370	3 695	3 372	3 483
Totalt	171 451	172 816	168 058	161 085	146 394

Kilde: JUS322

I 2017 ble 67 215 forhold begjært behandlet av domstolene, enten ved at det ble utferdiget siktelse til bruk ved forenklet rettergang (tilståelsessak), eller ved at det ble utferdiget tiltalebeslutning for bruk under hovedforhandling.

Også saker som henlegges fordi intet straffbart forhold anses begått eller hvor det av andre grunner ikke kan reageres i saken, anses som oppklart. Eksempler på sistnevnte kategori er de tilfeller hvor gjerningspersonen var under 15 år på gjerningstidspunktet, det er tvil om gjerningspersonens tilregnelighet eller det anmeldte forhold er foreldet. I 2017 ble henholdsvis 3 764, 3 469 og 4 024 forhold avgjort på slikt grunnlag.³⁶ 9 142 saker ble avgjort fordi det ikke ble ansett å foreligge noe straffbart forhold³⁷.

Politiet og påtalemyndigheten opererer med noen avgjørelseskoder som utvider begrepet oppklart. Det mest praktiske er de tilfeller hvor saken henlegges fordi allmenne hensyn tilsier at saken ikke skal etterforskes og påtales. 2 695 forhold ble avgjort på dette grunnlaget i 2017³⁸.

Antall påtaleavgjorte saker per kriminalitetstype er knyttet opp mot antall anmeldelser innenfor hver kategori. Som vist i tabell 5.2 er vinningslovbrudd og trafikklovbrudd de kriminalitetstypene med flest påtaleavgjorte lovbrudd. Disse er også de kriminalitetstypene med flest anmeldte lovbrudd. Det påpekes at de påtaleavgjorte sakene ikke nødvendigvis er de samme som anmeldelsene som har kommet i samme periode.

Tabell 5.2 Påtaleavgjorte lovbrudd fordelt på kriminalitetstype, 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17	Andel av påtaleavgjorte lovbrudd 2017
Vinning	174 797	160 968	142 360	117 990	102 433	-13,2 %	-41,4 %	33 %
Trafikk	57 813	61 048	59 409	59 142	53 939	-8,8 %	-6,7 %	17 %
Narkotika	49 628	50 649	47 805	42 730	37 392	-12,5 %	-24,7 %	12 %
Annen	47 684	49 468	48 412	40 696	37 209	-8,6 %	-22,0 %	12 %
Vold	26 756	27 271	27 406	30 661	30 127	-1,7 %	12,6 %	10 %
Økonomi	8 584	7 690	9 982	25 510	26 339	3,2 %	206,8 %	8 %
Skadeverk	18 623	17 875	17 201	17 046	17 054	0,0 %	-8,4 %	5 %
Seksuallovbrudd	4 540	4 963	5 261	6 166	6 859	11,2 %	51,1 %	2 %
Miljø	2 280	2 256	2 296	2 448	2 256	-7,8 %	-1,1 %	1 %
Arbeidsmiljø	773	887	847	798	808	1,3 %	4,5 %	0 %
Totalt	391 478	383 075	360 979	343 187	314 416	-8,4 %	-19,7 %	100 %

Kilde: JUS319

³⁶ Kilde: JUS251³⁷ Kilde: JUS251, kode 50 og 103³⁸ Kilde: JUS251, kode 57 og 62

6.2. Oppklaringsprosent

Oppklaringsprosenten er et uttrykk for forholdet mellom saker avgjort med en kode som teller som oppklart og summen av alle avgjorte saker (både oppklarte og ikke-oppklarte).

Saker som avgjøres av politijurist uten at etterforskning iverksettes trekkes vanligvis ut av tallgrunnlaget som oppklaringsprosenten beregnes på grunnlag av.

I 2017 er 52,6 prosent av alle påtaleavgjorte lovbrudd oppklart. Dette er en nedgang i forhold til 2016 på 0,8 prosentpoeng, men en økning på 2,2 prosentpoeng i forhold til 2013. Tabell 5.3 viser oppklaringsprosent fordelt på de ulike kriminalitetstypene.

Tabell 5.3 Oppklaringsprosent etter kriminalitetstype, 2013-17

Kriminalitetstype	2013	2014	2015	2016	2017
Trafikk	85 %	83 %	84 %	85 %	85 %
Narkotika	85 %	84 %	84 %	83 %	81 %
Annen	77 %	77 %	77 %	75 %	74 %
Arbeidsmiljø	69 %	68 %	68 %	62 %	72 %
Seksuallovbrudd	60 %	60 %	62 %	64 %	61 %
Miljø	49 %	56 %	53 %	57 %	58 %
Vold	56 %	56 %	57 %	56 %	55 %
Økonomi	75 %	73 %	62 %	32 %	34 %
Vinning	21 %	23 %	24 %	25 %	24 %
Skadeverk	21 %	21 %	20 %	22 %	22 %
Totalt	50 %	52 %	54 %	53 %	53 %

Kilde: JUS319

Økonomilovbrudd

Oppklaringsprosenten er kraftig redusert de to siste årene, i all hovedsak fordi bedrageri nå er tilordnet økonomilovbrudd, men tidligere var tilordnet vinningslovbrudd. Bedrageri har betydelig lavere oppklaringsprosent enn de tradisjonelle økonomisakene, og utgjør etter endringen en relativt stor andel av økonomilovbruddene

Vinningslovbrudd

Oppklaringsprosenten er 0,9 prosent lavere enn samme periode i fjor, og 2,8 prosentpoeng høyere i 2017 enn for fem år siden. En av årsakene til økningen de siste årene antas å være at bedrageri er overført til kriminalitetstypen økonomi. Siden vinningslovbrudd er en mye større gruppe enn økonomilovbrudd får endringen ikke like store utslag som for økonomilovbrudd.

Voldslovbrudd

Oppklaringsprosenten for voldslovbruddene har ligget stabilt på 55-57 prosent de siste fem årene.

Mishandling i nære relasjoner er en prioritert sakstype. Antallet saker som ble avgjort i 2017 er 2 989 mot 2 254 i 2013. For denne sakstypen var oppklaringsprosenten i 2017 33 prosent, mot 35 prosent i 2013. I 2017 ble det utferdiget tiltalebeslutning i 93 prosent av de forholdene hvor det ble ilagt reaksjon.

Av de voldslovbrudd som normalt skal avgjøres innen 90 dager, var oppklaringsprosenten i 2013 53,5 prosent, mens den i 2017 var 53,0 prosent. I 2013 ble det utferdiget tiltalebeslutning i 85 prosent av forholdene, mens tallet var økt til 88 prosent i 2017.

Påtalemyndigheten i politiet avgjorde i 2017 11 701 saker om kroppskrenkelse,³⁹ som er 231 flere saker enn i 2013. Oppklaringsprosenten i 2017 var 50 prosent, mens den i 2013 var 59 prosent. I 2017 ble 42 prosent av kroppskrenkelsessakene fremmet for retten, mens andelen i 2013 var 47 prosent. Andelen av saker som ble sendt retten for forenklet behandling, såkalt tilståelsesdom, var i begge årene ca. 4 prosent. Andelen forelegg har økt fra 28 prosent i 2013 til 33 prosent i 2017. Andelen forhold som ble sendt til megling eller oppfølging i konfliktrådet sank fra 18 prosent i 2013 til 16 prosent i 2017.

Seksuallovbrudd

Oppklaringsprosenten har ligget på mellom 60-64 prosent hvert år.

For voldtekt, jf definisjon gitt i kapittel 3.4, var oppklaringsprosenten i 2017 36 prosent, mot 35 prosent i 2013. Til tross for en økning i antall oppklarte saker, fra 384 i 2013 til 534 i 2017, er økningen i antall forhold avgjort med tiltalebeslutning beskjeden, opp fra 277 i 2013 til 285 i 2017.

For seksuell omgang med og voldtekt av barn under 14 år var oppklaringsprosenten i 2017 71 prosent, opp fra 70 prosent i 2013. Antallet oppklarte saker har økt fra 304 i 2013 til 442 i 2017. I 2017 ble det fra påtalemyndigheten i politiet innstilt på tiltale i 214 forhold, opp fra 166 i 2013.

I 2017 ble det oppklart 1 156 saker som gjelder seksuell omgang med barn i alderen 14-16 år og seksuell handling eller seksuell krenkende atferd overfor barn under 16 år. Det tilsvarende tallet i 2013 var 512, altså har det vært en økning på 55 prosent på oppklarte saker innen denne kategorien. Oppklaringsprosenten var 74 prosent i 2017, en bedring fra 70 prosent i 2013. Av de forholdene det ble reagert i, ble det reagert med tiltalebeslutning i 629 forhold. I 62 forhold som gjaldt seksuelt krenkende atferd overfor barn under 16 år ble det utferdiget forelegg. For samme type lovbrudd ble 19 forhold avgjort ved å sende forholdet til megling i konfliktrådet, og 8 forhold ble avgjort med påtaleunntatelse.

Narkotikalovbrudd

Narkotikalovbrudd er den kriminalitetstypen med nest høyest oppklaringsprosent. Oppklaringsprosent er noe lavere i 2017 enn de fire foregående årene. Det kan være flere grunner til at oppklaringsprosenten har gått noe ned. I noen saker kan det være vanskelig å knytte beslag av narkotika til en eller flere personer. Narkotikamarkedet har endret seg de siste årene og internett har blitt en viktig kanal for kjøp og salg. Nye rusmidler som går under betegnelsen nye psykoaktive stoffer (NPS) er vanskeligere å påvise i kroppsvæsker enn tradisjonell narkotika og man har ikke godt nok utviklede metoder og verktøy for å gjøre dette. Dette kan føre til at saker hvor man mistenker bruk av NPS ikke blir oppklart.

Politiet mottar også et antall narkotikasaker som tollvesenet har avdekket i postforsendelser. Selv om disse er adressert til en bestemt person, er dette saker som det er utfordrende å bevise straffeskyld i og som ofte blir henlagt uten at det gjøres etterforskingsskritt.

I 2017 ble det gitt en reaksjon i 26 510 forhold for overtredelse av legemiddeloven (bruk eller besittelse av narkotika) og straffeloven § 231⁴⁰. Det tilsvarende tallet i 2013 var 37 330. Sammenliknet med 2013 er det en nedgang i antall forelegg med 5 753, siktelser for

³⁹ Straffeloven § 271 og straffeloven (1902) § 228 første ledd.

⁴⁰ Gjelder også overtredelse av straffeloven (1902) § 162 første ledd

oversendelse til tilståelsesdom med 3 141 og tiltalebeslutninger med 2 703. Det er en økning i antall påtaleunntatelse med 606 forhold og konfliktrådsbehandling med 171 forhold. Økningen i antall forhold hvor det er reagert med påtaleunntatelse og konfliktrådsbehandling antas å henge sammen med nye straffereaksjoner for ungdommer (påtaleunntatelse med vilkår om ungdomsoppfølging og oversendelse til ungdomsoppfølging i regi av konfliktrådet).

Trafikklovbrudd

Med en oppklaringsprosent på 84,7 er trafikklovbrudd den kriminalitetstypen med høyest oppklaringsprosent, noe den også var i 2015 og 2016.

Forholdet mellom reaksjonsformene er nokså uendret i 2017 sammenliknet med 2013. 35 prosent av forholdene ble fremmet for retten i 2017 enten med tiltalebeslutning eller anmodning om forenklet behandling (såkalt tilståessak). 62 prosent av forholdene ble det reagert med forelegg, og i 3 prosent av forholdene ble det reagert med påtaleunntatelse.

Miljølovbrudd

Oppklaringsprosenten er redusert med 1,3 prosentpoeng det siste året. Siden det er forholdsvis få anmeldelser vil oppklaringsprosenten variere mer enn for flere av de andre kriminalitetstypene.

Arbeidsmiljølovbrudd

I likhet med miljølovbrudd er det forholdsvis få anmeldelser, og oppklaringsprosenten vil derfor kunne variere mer enn for enkelte andre kriminalitetstyper. I 2017 var oppklaringsprosenten på 72,3 prosent, noe som er 10,1 prosentpoeng høyere enn i 2016.

6.3. Saksbehandlingstid

Politiets saksbehandlingstid beregnes fra anmeldelsen registreres i politiets saksbehandlingssystem (kalt BL) med en samtidig registrering i det sentrale straffesaksregister (STRASAK), til det foreligger påtaleavgjørelse i saken. Saksbehandlingstiden er en indikator for tempoet i politidistriktenes straffesaksbehandling. Her tas det utgangspunkt i saksbehandlingstiden for oppklarte saker, det vil si saker som har fått en positiv påtaleavgjørelse, eller som er avgjort med en henleggelseskode som teller som oppklart.

I 2017 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker 96 dager, noe som er en økning i forhold til 2016 på to dager. Det er store forskjeller mellom de ulike kriminalitetstypene som vist i tabell 5.4.

Tabell 5.4 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte lovbrudd etter kriminalitetstype, 2013-17

Kriminalitetstype	2013	2014	2015	2016	2017
Trafikk	77	84	74	68	65
Annen	75	82	80	85	85
Vinning	102	108	96	98	91
Narkotika	102	110	105	101	95
Skadeverk	110	112	108	100	100
Miljø	140	139	127	112	115
Vold	119	127	119	111	121
Seksuallovbrudd	166	157	165	159	171
Økonomi	204	202	177	183	227
Arbeidsmiljø	307	280	236	253	327
Totalt	97	102	95	94	96

Kilde: JUS319

Nedenfor kommenteres tallene for de ulike kriminalitetstypene:

Vinningslovbrudd

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er på sitt laveste i femårsperioden, og var i 2017 henholdsvis 7,6 dager og 11,1 dager kortere enn i 2016 og for fem år siden.

Voldslovbrudd

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid økte i 2017 med i overkant av 9 dager, og er nå på 121 dager. Voldssaker med særskilt saksbehandlingsfrist er nærmere omtalt i kapittel 5.4.

Ikke alle voldslovbrudd omfattes av krav til særskilt saksbehandlingstid. Mishandling i nære relasjoner omfattes ikke av denne fristen. I 2013 og 2016 var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for alle saker for denne sakstypen 196 dager begge år. For oppklarte saker var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i 2013 og 2016 henholdsvis 218 og 211 dager. I 2017 var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden redusert til henholdsvis 194 og 206 dager.

For kroppskrenkelser⁴¹ var saksbehandlingstiden i 2017 i gjennomsnitt 110 dager for alle saker, og 120 dager for oppklarte saker. Tilsvarende tall for 2013 var henholdsvis 108 og 110 dager og for 2016 104 og 110 dager.

⁴¹ Straffeloven § 271 og straffeloven (1902) § 228 første ledd.

Miljølovbrudd

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2017 var på 115 dager. Dette er en økning på nærmere 3 dager i forhold til 2016, men en nedgang på 24 dager i forhold til 2013. Mange av lovbruddene tilordnet miljølovbrudd er forhold som generelt er relativt enkle å etterforske og hvor det normalt sett reageres med forelegg. Dette tilsier i utgangspunktet en kort saksbehandlingstid.

Trafikklovbrudd

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2017 har vært på 65 dager, en nedgang på 2,6 dager i forhold til 2016.

Narkotikalovbrudd

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2017 har vært 95 dager, en nedgang på 6,4 dager i forhold til 2016. For denne gruppen har saksbehandlingstiden variert mellom 95 og 110 de siste fem årene.

Seksuallovbrudd

Reduksjon av saksbehandlingstiden for de alvorligste seksuallovbruddene har vært et prioritert område for politiet de siste årene. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har økt med 12,5 dager i forhold til 2016, blant annet på grunn av store komplekse saker og internettbaserte saker som krever sikring og gjennomgang av store databaseslag.

For voldtekt er det gitt egen frist for når saken skal være påtaleavgjort i påtalemyndigheten i politiet, og det vises til omtale under kapittel 5.4.

For lovbruddskategorien seksuell omgang med og voldtekt av barn under 14 år, var saksbehandlingstiden i gjennomsnitt 200 dager i 2017, hvilket er en forbedring på 28 dager sammenliknet med 2013. For de oppklarte sakene var saksbehandlingstiden 194 dager, mot 210 i 2013.

For saker som gjelder lovbruddskategorien seksuell omgang med barn i alderen 14-16 år og seksuell handling eller seksuell krenkende atferd overfor barn under 16 år, var saksbehandlingstiden i 2017 i gjennomsnitt 164 dager, mot 202 dager i 2013. For de oppklarte sakene var saksbehandlingstiden i gjennomsnitt 171 dager sammenliknet med 182 dager i 2013.

Arbeidsmiljølovbrudd

Gruppen med klart høyest gjennomsnittlig saksbehandlingstid er arbeidsmiljølovbrudd, som har variert fra 236 dager opp til 327 dager. Arbeidsmiljølovbrudd omfatter et nokså vidt spenn av straffbare forhold. De mest alvorlige forholdene gjelder arbeidsulykker som har medført død eller personskade og vil ofte kreve en omfattende etterforskning. Siden kategorien inneholder relativt få anmeldelser, vil noen enkeltsaker med svært lang saksbehandlingstid kunne påvirke resultatet negativt.

6.4. Saker med krav til særskilt saksbehandlingstid

Det er fastsatt en særskilt saksbehandlingsfrist på 90 dager for visse voldssaker (grov kroppskrenkelse og ulike typer av kroppsskader), på 42 dager i saker der mistenkte er under 18 år og på 130 dager i voldtektssaker.

Voldssaker med særskilt saksbehandlingsfrist

Det ble i 2017 registrert 3 227 påtaleavgjorte voldssaker med særskilt saksbehandlingsfrist, en nedgang på 144 saker i forhold til 2016. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var for alle forhold og for de som ble oppklart, på henholdsvis 111 og 128 dager. Dette er en kraftig økning i forhold til 2016, og ikke innenfor fristen på 90 dager.

Tabell 5.5 Påtaleavgjorte voldssaker med særskilt saksbehandlingsfrist, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017
Antall forhold med frist, i alt	3 952	3 722	3 307	3 371	3 227
Saksbehandlingstid, alle forhold	89	93	87	96	111
Saksbehandlingstid, oppklarte forhold	100	104	97	106	128

Kilde: JUS605

Ingen av distriktene har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på oppklarte saker som er innenfor fristen. To distrikt har gjennomsnittlig saksbehandlingstid som ligger 6 dager over fristen, mens de andre distriktene ligger på mellom 122 og 160 dager.

Det er vanskelig å peke på konkrete forhold som har gjort at saksbehandlingstiden har gått opp fra 2015. En forklaring kan være at ressursene har blitt dreid mot bekjempelse av mishandling av og seksuelle overgrep mot barn. Enkelte distrikt peker også på omorganisering i politidistriktet, flere enkeltsaker med mange gjerningspersoner eller stor alvorlighet som krever omfattende etterforskning.

Saker med mistenkte under 18 år

Frist for saksbehandling i saker som gjelder personer under 18 år er fastsatt i straffeprosesslovens § 249, 2. ledd. Som hovedregel skal etterforskning gjennomføres og påtalebeslutning fattes innen seks uker etter at vedkommende ble ansett som mistenkt i saken.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle påtaleavgjorte saker i 2017 var på 44,3 dager, mens den var på 39,7 dager for oppklarte saker. 7 av 12 distrikt har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid som ligger på eller under 42 dager for oppklarte saker. I tabell 5.6 vises tall for 2013-17.

Tabell 5.6 Påtaleavgjorte forhold hvor mistenkte er under 18 år, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017
Antall forhold med frist, i alt	14 514	13 827	12 370	12 903	15 221
Saksbehandlingstid, alle forhold	39	40	37	42	44
Saksbehandlingstid, oppklarte forhold	35	36	33	39	40

Kilde: JUS613

Fristen i straffeprosessloven § 249 annet ledd er ikke absolutt. Riksadvokaten har fremhevet at saker ikke skal henlegges dersom det er utsikt til at fortsatt etterforskning eller påtalemessig behandling etter utløpet av fristen kan lede til oppklaring. Flere av de sakene som har høy saksbehandlingstid gjelder alvorlige forhold som ran, seksuallovbrudd eller straffbare forhold hvor flere gjerningspersoner er involvert. Slike saker vil gjerne være

utfordrende å etterforske innenfor fristen på seks uker. Særlig gjelder dette saker hvor gjerningspersonen i starten av etterforskningen er ukjent.

Voldtektssaker

Politidirektoratet har valgt å sette en særskilt frist på 130 dager for behandling av voldtektssaker som er oppklart, da dette er alvorlig integritetskrenkende lovbrudd som det kan være svært belastende for fornærmede å vente på blir avgjort.

Det ble i 2017 påtaleavgjort 1 570 saker med særskilt frist, en økning på 11,7 prosent i forhold til 2016. Gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for alle saker var på 198 dager, mens den var 183 dager for oppklarte saker.

Årsaker til at saksbehandlingstiden er så høy er blant annet at enkelte saker er store og komplekse og at det er etterforsket flere internettbaserte saker som krever sikring og gjennomgang av store databeslag. Kun 1 distrikt av 12 distrikter har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker som ligger under 130 dager, mens 11 distrikt bruker langt over fristen som er satt. 4 distrikt har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid som er over 200 dager. Politiet har dermed ikke nådd det målet som man selv har fastsatt og bruker i enkelte saker for lang tid på etterforskning og påtaleavgjørelse.

Tabell 5.7 Påtaleavgjorte voldtektssaker med frist⁴², 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017
Antall forhold med frist, i alt	1 171	1 223	1 286	1 405	1 570
Saksbehandlingstid, alle forhold	195	188	189	178	198
Saksbehandlingstid, oppklarte forhold	181	168	172	176	183

Kilde: JUS309

⁴² Kodene som inngår her er angitt i vedlegg under gruppen voldtekt. Det er ytterligere en kode som inngår i beregningsgrunnlaget i PSV (Politiets styringsverktøy), men som det ikke er hensiktsmessig å la inngå i statistikkgrunnlaget.

6.5. Tilrettelagt avhør

Politidistriktene rapporterer månedlig informasjon om avhør gjennomført i forutgående måned. Statistikken som genereres er basert på en kombinasjon av uttrekk fra politiets register og manuell rapportering fra politidistriktene.

Tilrettelagt avhør gjennomføres som ledd i politiets etterforskning. Statens barnehus har som oppgave å tilrettelegge for at den som avhøres gis mulighet til å forklare seg på best mulig måte, blant annet ved å gi barne-/helsefaglige innspill til den som gjennomfører avhøret. Barnehuset må derfor samhandle tett med påtalemyndigheten i politiet, som leder etterforskningen, og må påse at barnehusets øvrige oppgaver avveies mot etterforsknings- og påtalemessige hensyn.

Avhør av barn, unge og andre særlig sårbare fornærmede og vitner skal som hovedregel tas på barnehus og gjennomføres i henhold til straffeprosessloven § 239. Avhengig av ulike kriterier skal avhøret som hovedregel gjennomføres innen 1-3 uker.

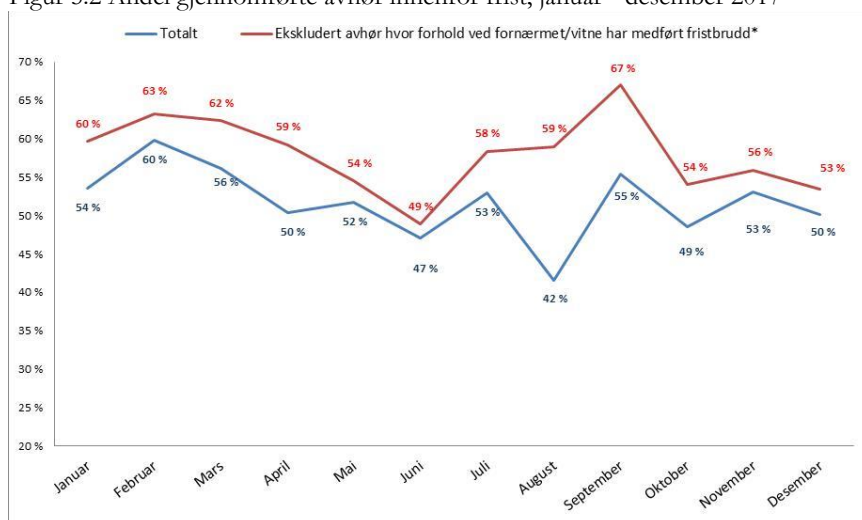
I 2017 ble det gjennomført 5 851 førstegangsavhør og 455 supplerende avhør, en økning på henholdsvis 6 og 19 prosent i forhold til 2016. 52 prosent av førstegangsavhørene er gjennomført innen frist, mot 51 prosent i 2016. Ekskluderes avhør hvor forhold utenfor politiets kontroll har ført til fristbrudd, ble 58 prosent av avhørene gjennomført innenfor frist. Tilsvarende tall for 2016 var 55 prosent. I 2017 ble 80 prosent av alle førstegangsavhør gjennomført innen 30 dager, mot 78 prosent i 2016.

Av avhørene som er gjennomført i 2017 er 36 prosent knyttet til seksuallovbrudd, 59 prosent er knyttet til voldslovbrudd og 6 prosent er knyttet til andre typer straffbare forhold. 79 prosent av de avhørte var oppgitt å være fornærmet i saken, mens de resterende 21 prosent var vitner.

For avhørene som ikke ble gjennomført innenfor frist, er den innrapporterte hovedårsaken kapasitets- eller ressursmangel i 62 prosent av tilfellene. Det har skjedd en betydelig utvikling i hvem som rapporteres å ha kapasitets- eller ressursmangel. Mens 47 prosent av fristbruddene der årsaken oppgis å være kapasitets- eller ressursmangel skyldtes barnehus i 1. kvartal 2017, skyldtes kun 13 prosent av tilfellene med kapasitets- eller ressursmangel barnehus i 4. kvartal 2017. Fristbrudd som følge av kapasitets- eller ressursmangel ved utgangen av 2017 skyldes hovedsakelig avhører og avhørsleder.

Det er store forskjeller i andelen innenfor frist mellom distriktene og fordelt på ulike måneder. Som vist i figur 5.2 er det blant annet vanskelig å få gjennomført avhør i sommermånedene som følge av at den som skal avhøres er på ferie.

Figur 5.2 Andel gjennomførte avhør innenfor frist, januar - desember 2017

Kilde: BL, PAL for STRASAK og innrapportering fra politidistriktene

* Dette gjelder tidsperioden mellom utløp av frist og 30 dager etter at forholdet ble anmeldt/avhørte kom inn i saken

Politidirektoratet publiserer hver måned et statistikknotat som omhandler tilrettelagt avhør.

6.6. Saker under arbeid og restanser

Saker under arbeid

Statistikken over saker under arbeid viser antall uavgjorte anmeldelser i politidistriktene. Frem til påtaleavgjørelse har politiet i utgangspunktet selv kontroll over saksbehandlingen. Perioden fram til saken avgjøres av en påtalejurist er derfor mest påvirket av politiets egen saksbehandlingskapasitet og prioriteringer.

Så fremt saken ikke henlegges av en påtalejurist, vil ikke en påtaleavgjørelse medføre en endelig avslutning av saken. I saker hvor det foreligger et positivt påtalevedtak avsluttes saken endelig først når det foreligger en rettskraftig avgjørelse. Eksempelvis vil den som blir ilagt et forelegg måtte vedta dette og returnere forelegget til politiet før saken er rettskraftig avgjort. For saker som skal behandles i Konfliktrådet, vil megling eller ungdomsoppfølging måtte gjennomføres. I en sak hvor det skal avsies dom må rettsmøte berammes for domstolene, og en må avvente en rettskraftig dom derfra. De mer alvorlige sakene oversendes til høyere påtalemyndighet for endelig påtalebehandling og eventuell irettføring. Tidspunktet for når saken endelig er avgjort vil derfor variere ut fra reaksjonsform og kapasitet i øvrige deler av straffesakskjeden. Ved anke til høyere rettsinstans vil saksbehandlingstiden etter påtaleavgjørelse kunne bli forholdsvis lang.

Ved utgangen av 2017 hadde politidistriktene 156 020 saker som ikke var rettskraftig. Av disse var 74 665 ikke påtaleavgjort. Antall ikke påtaleavgjorte saker i 2017 er 9,2 prosent høyere enn i 2016, men 12,6 prosent lavere enn i 2013. Totalt er det en økning av saker som ikke er rettskraftige (summen av påtaleavgjorte og ikke påtaleavgjorte saker) på 3,2 prosent i forhold til 2016, og en nedgang på 8,2 prosent i forhold til 2013. En nærmere oversikt er gitt i tabell 5.8.

Tabell 5.8 Saker under arbeid, per 31. desember 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017
Ikke påtaleavgjort	85 381	79 123	73 244	68 372	74 665
0-3 mnd	40 350	38 343	35 829	32 868	35 670
3-12mnd	35 736	32 609	29 504	28 428	31 686
> 12 mnd	9 295	8 171	7 911	7 076	7 309
Påtaleavgjort, ikke rettskraftig	84 511	86 309	88 583	82 806	81 355
0-3 mnd	13 012	12 910	13 248	12 095	11 514
3-12mnd	34 709	35 030	34 651	33 150	31 582
> 12 mnd	36 790	38 369	40 684	37 561	38 259
TOTALT	169 892	165 432	161 827	151 178	156 020

Kilde: JUS089

Restanser – ikke påtaleavgjorte saker

Ved utgangen av 2017 hadde politiet 38 995 saker som ikke var påtaleavgjort og som var eldre enn 3 måneder. Som figur 5.3 viser, har både restanser eldre enn 12 måneder og saker som er fra 3-12 måned gamle hatt en økning i forhold til i 2016. I forhold til utgangen av 2016 har det vært en økning på 11,5 prosent i saker som er mellom 3 og 12 måneder og en økning på 3,3 prosent i saker som er eldre enn 12 måneder. Restansene for utgangen av 2017 viser en nedgang i forhold til samme periode i 2013, på henholdsvis 11,3 og 21,4 prosent.

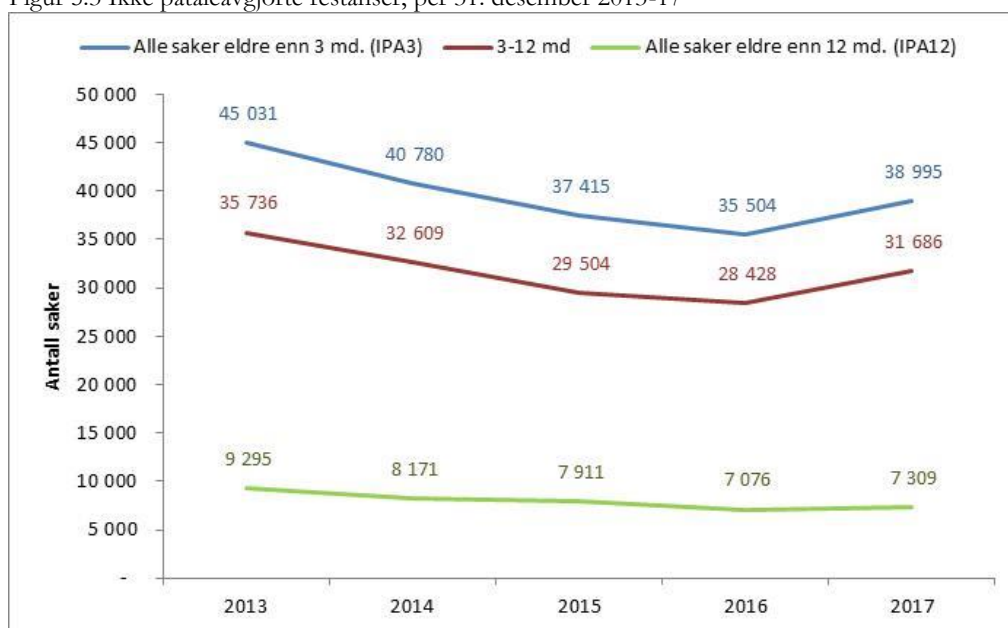
Politidirektoratet foretok 1. november 2017 en mindre undersøkelse av hvilke sakstyper som da var eldre enn 12 måneder. Av de prioriterte saksområdene utgjorde voldtekt og voldtekt av barn under 14 år henholdsvis ca. 2 og ca. 1,5 prosent av restansebeholdningen

som var eldre enn 12 måneder. Lovbruddskategorien som omfatter seksuell omgang med barn 14 - 16 år, seksuell handling og seksuell krenkende atferd overfor barn under 16 år, utgjorde ca. 2,5 prosent, mens mishandling i nære relasjoner utgjorde ca. 4,5 prosent av restansebeholdningen eldre enn 12 måneder. De mindre prioriterte sakstypene, nemlig økonomisaker og vinningssaker, utgjorde ca. 35 prosent av den samlede restansebeholdningen som var eldre enn 12 måneder. Ca. 14 prosent av restansebeholdningen eldre enn 12 måneder var narkotikasaker, hvorav størstedelen var mindre alvorlig narkotikalovbrudd. Trafikklovbrudd utgjorde ca. 7,5 prosent. Det kan synes som at politidistriktene prioriterer sine etterforsknings- og påtaleressurser i tråd med sentrale føringer.

Ca. 20 prosent av restansebeholdningen eldre enn 12 måneder var ikke påtaleavgjort senere enn 24 måneder etter at saken var anmeldt. Omtrent halvparten av disse sakene var økonomi- og vinningssaker.

Det antas at sammensetningen av restanseporteføljen eldre enn 12 måneder ikke har endret seg vesentlig siden undersøkelsen ble gjennomført i november 2017.

Figur 5.3 Ikke påtaleavgjorte restanser, per 31. desember 2013-17

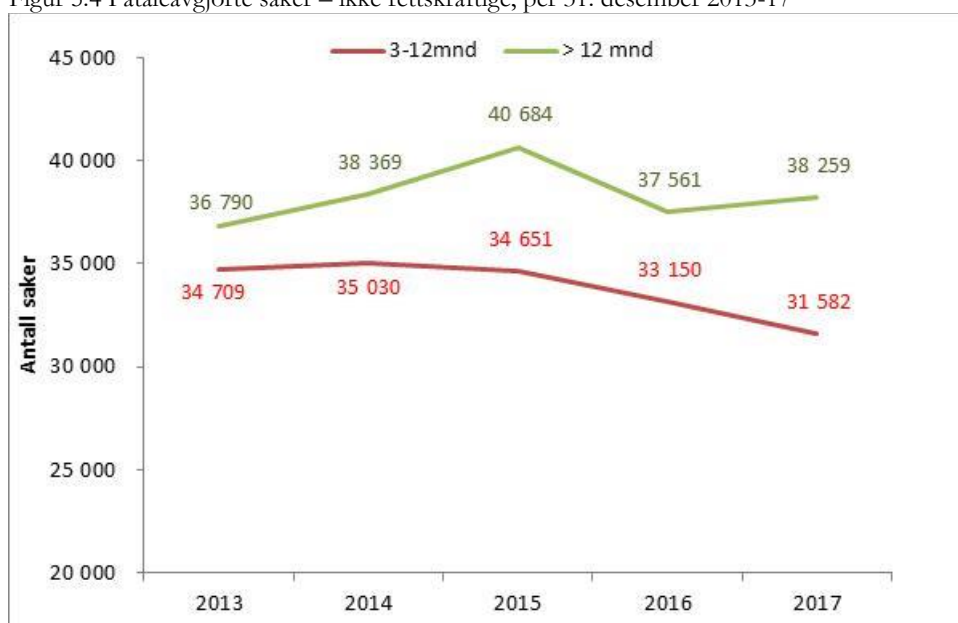
Kilde: JUS089

Påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker

Samlet sett har antall saker eldre enn 3 måneder som er påtaleavgjort, men ikke rettskraftige, blitt redusert med 1,2 prosent i forhold til samme periode for et år siden, og 2,3 prosent i forhold 2013. Nærmere om utviklingen vises i figur 5.4.

I forhold til 2016 har saker som er mellom 3 og 12 måneder gamle blitt redusert med 4,7 prosent, mens antall saker eldre enn 12 måneder har økt med 1,9 prosent.

Figur 5.4 Påtaleavgjorte saker – ikke rettskraftige, per 31. desember 2013-17

Kilde: JUS089

Seks politidistrikter har i 2017 hatt en økning i antallet påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige, saker eldre enn 12 måneder⁴³. Størst prosentvis økning har Troms politidistrikt, med 18 prosent og ca. 130 saker. Oslo politidistrikt har en økning i antallet saker sammenliknet med 2016 på 13 prosent og ca. 1 150 saker. Vest politidistrikt har omtrent den samme prosentvise økningen, med 12 prosent, noe som utgjør ca. 475 saker.

Det har generelt vært en nedgang i antallet saker påtaleavgjort, men ikke rettskraftige, i kategorien 3-12 måneder. Imidlertid har Trøndelag politidistrikt en økning innen denne typen saker på 25 prosent sammenliknet med 2016, hvilket utgjør ca. 750 saker. Nordland politidistrikt har en økning på 13 prosent, og ca. 200 saker. Ytterligere tre politidistrikter har en økning av denne typen saker, men endringen er minimal sammenliknet med 2016

Det antas at antall påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker også kan påvirkes av kapasiteten ved enkelte domstoler.

⁴³ Kilde: JUS091

6. Inndragning

Politiet har over flere år hatt høyt fokus på inndragning av lovovertrederens utbytte av straffbare handlinger.

Tallene i denne rapporten er i all hovedsak basert på tall som er hentet ut 1. januar hvert enkelt år. Skulle vi hentet ut tall på tilsvarende måte for inndragningsstatistikken hadde det medført, på grunn av at det tar tid å få en rettskraftig dom, at mye av inndragningsbeløpene ikke hadde blitt registrert. Politidirektoratet har tidligere benyttet fryste tall også for inndragningstall, men i årets rapport er alle inndragningstall hentet ut 3.-10. januar 2018. Det antas at inndragningstallene for 2017 vil kunne øke gitt at det er påtaleavgjorte saker som enda ikke er rettskraftig.

Statistikken teller antall inndragninger av *utbytte* etter gammel straffelov § 34 og ny straffelov § 67, antall inndragninger av *gjenstander* etter gammel straffelov § 35 og ny straffelov § 69 og *utvidet* inndragning etter straffeloven § 34a og ny straffelov § 68. Statistikken dekker ikke bestemmelsen om forebyggende inndragning i straffeloven § 70 (gammel straffelov § 37b) om forebyggende inndragning.

Tabell 6.1 Inndragning av utbytte og gjenstander, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017	Prosent endring 2016-17	Prosent endring 2013-17
Utbytte	1 155	2 043	1 367	1 195	1 360	14 %	18 %
Utvidet	40	92	297	98	79	-19 %	98 %
Gjenstand	6 716	6 652	6 753	6 315	6 018	-5 %	-10 %
Sum antall inndragninger	7 911	8 787	8 417	7 608	7 457	-2 %	-6 %
Beløp i mill. kr	359,4	216,5	340,6	166,9	204,1	22 %	-43 %

Kilde: JUS624 – Tall for 2013-16 hentet ut 03.01.18. Tall for 2017 hentet ut 10.01.18

En nærmere gjennomgang i januar 2017 viste at antall inndragninger etter ny straffelov (i kraft fra 1.10.2015) ikke har kommet med på tidligere rapportert statistikk. En har derfor valgt å bryte ned tallene for å vise hvor mange inndragningssaker som har vært etter ny, og hvor mange som har vært etter gammel straffelov.

Tabell 6.2 Spesifisert inndragning av utbytte og gjenstander, 2013-17

	2013	2014	2015	2016	2017
Utbytte, § 34,	1 155	2 043	1 329	615	291
Utvidet, § 34a	40	92	297	78	34
Gjenstand, § 35	6 716	6 651	6 346	2 726	987
Utbytte, § 67			38	580	1 069
Utvidet, § 68				20	45
Gjenstand, § 69		1	407	3 589	5 031
Sum antall inndragninger	7 911	8 787	8 417	7 608	7 457
Beløp i mill. kr	359,4	216,5	340,6	166,9	204,1

Kilde: JUS624 – Tall for 2013-16 hentet ut 03.01.18. Tall for 2017 hentet ut 10.01.18

Samlet inndragningsbeløp i 2017 var 204,1 mill. kroner, hvilket er en økning fra 2016. Fra 2015 til 2016 var det for øvrig en betydelig nedgang. Noe av bakgrunnen for variasjonene er at enkeltsaker slår kraftig ut på statistikken. Eksempelvis kan det nevnes at det er gjennomført økonomisk etterforskning av en større narkotikasak som ble irettesført i 2017. Saken omfatter store verdier, og inndragningskravene er på ca. 825 millioner kroner (herunder kontanter og gjenstandsinndragning). Det er avsagt dom i tingretten, men dommen er ikke rettskraftig.

Som et annet eksempel kan det nevnes at gjennom hele 2016 ble det iretteført en større sak innen arbeidslivskriminalitet i dagligvarebransjen som omfattet blant annet grov menneskehandel, menneskesmugling, sosial dumping, hvitvasking, bankbedragerier, NAV-bedragerier, skatteunndragelser, trusler m.m. Etterforskningen ble påbegynt i 2013 og dom i hovedsaken i første instans foreligger ventelig ikke før i 2018. Det ble nedlagt påstand i tingretten om inndragning av til sammen over 103 millioner kroner.

Selv om de to nevnte saker forekommer sjeldent, viser det at enkeltsaker vil kunne ha betydelig innvirkning på statistikken. Det er videre en viss grad av tilfeldigheter knyttet til hvilket år slike saker blir rettskraftige.

Over tid ligger inndragningstallene relativt stabilt. For årene 2007 - 2015 var gjennomsnittstallene for idømte inndragningskrav i underkant av 170 mill. kroner. 2017 er således markant bedre enn snittet for den nevnte periode.

Som tidligere år er det fortsatt knyttet noe usikkerhet til inndragningsstatistikken, herunder om den fanger opp korrekt antall krav og beløp fra straffesakssystemene til politiet. Det bemerkes særlig at politiet i en rekke saker fremmer erstatningskrav på vegne av fornærmede, fremfor å legge ned påstand om inndragning. Konsekvensene for domfelte og de fornærmede blir således den samme. Som eksempler fra 2017 kan nevnes en sak hvor tiltalte ble idømt 3,3 millioner kroner i inndragning, men 58 millioner kroner i erstatning. I en annen sak hvor de tiltalte ble idømt til sammen 10 millioner i inndragning, og 43 millioner kroner i erstatning. Herværende statistikk omfatter ikke rettskraftige erstatningskrav fremmet på vegne av fornærmede.

VEDLEGG

Krim.type	Lovbruddskategori	Statistikkgrupper/-koder
Vinning	Grovt tyveri fra bolig	921 Grovt tyveri fra bolig 2201 GROVT TYVERI FRA VILLA 2202 GROVT TYVERI FRA LEILIGHET
Vinning	Tyveri fra person på offentlig sted	910 Tyveri fra person i kollektiv transport eller stoppested 911 Tyveri fra person i gate, park, annet friområde 912 Tyveri fra person i anlegg / lokaler for idrett, kultur o.l. 913 Tyveri fra person i salgslokaler (kafe, butikk o.l.) 914 Tyveri fra person i annet næringsbygg eller -areal 915 Tyveri fra person på annet offentlig sted 925 Grovt tyveri fra person i kollektiv transport / stoppested 926 Grovt tyveri fra person i gate, park, annet friområde 927 Grovt tyveri fra person i anlegg/lokaler for idrett, kultur 928 Grovt tyveri fra person i salgslokaler (kafe, butikk o.l.) 929 Grovt tyveri fra person i annet næringsbygg eller -areal 930 Grovt tyveri fra person på annet offentlig sted
Vinning	Ran	954 Ran 955 Grovt ran 956 Grovt ran, med død/betydelig skade til følge 957 Forbund om ran 2502 RAN (\$ 267) 2503 RAN,GROVT (\$ 268) 2504 RAN FRA BERUSET PERSON 2505 BANKRAN (\$ 268,2) 2506 POSTRAN (\$ 268,2) 2507 RAN AV VERDITRANSPORT (\$ 268,2) 2508 DROSJERAN 2509 RAN FRA FORRETNING/KIOSK (\$ 267) 2510 GROVT RAN FRA FORRETNING/KIOSK (\$ 268) 2599 RAN/UTPRESSING, DIVERSE
Narkotika	Narkotikaovertrredelse	704 NARKOTIKA (\$ 162,1.LEDD) 751 Narkotikaovertrredelse 7101 Narkotika, bruk (\$24) 7102 Narkotika, besittelse (\$24) 7103 NARKOTIKA BESITTELSE,BOT 7199 Narkotika, diverse
Narkotika	Grov narkotikaovertrredelse	703 NARKOTIKA (\$ 162,2.LEDD) 708 NARKOTIKA (\$ 162,3.LEDD) 711 NARKOTIKA, UAKTSOM (\$ 162,4.LEDD) 752 Grov narkotikaovertrredelse 753 Grov narkotikaovertrredelse, betydelig mengde 754 Grov narkotikaovertrredelse, særdeles skjerpene 755 Uaktsom grov narkotikaovertrredelse
Narkotika	Doping	710 DOPINGMIDLER (\$ 162B,1.LEDD)162B,1.LEDD) 712 DOPINGMIDLER (\$ 162B,2.LEDD) 713 DOPINGMIDLER, UAKTSOM (\$ 162B,3.LEDD) 757 Dopingovertrredelse 758 Grov dopingovertrredelse 759 Uaktsom grov dopingovertrredelse 7110 Doping bruk (\$24a) 7111 Doping besittelse (\$24a)
Vold	Menneskehandel	1607 MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON (\$224) 1611 MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND (\$224) 1613 MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID (\$224) 1615 MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER (\$224) 1658 Menneskehandel, prostitusjon 1659 Menneskehandel, tvangsarbeid 1660 Menneskehandel, krigstjeneste

		1661 Menneskehandel, indre organer 1668 Menneskehandel tilrettelegge mv
Vold	Grov menneskehandel	1608 MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON, GROV (\$224) 1610 MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER, GROV (\$224) 1612 MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND, GROV (\$224) 1614 MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID, GROV (\$224) 1662 Grov menneskehandel, prostitusjon 1663 Grov menneskehandel, tvangsarbeid 1664 Grov menneskehandel, krigstjeneste 1665 Grov menneskehandel, indre organer 1669 Menneskehandel tilrettelegge mv – grov
Vold	Mishandling i nære relasjoner	1506 MISHANDLING I FAMILIEFORH, MED LEGEMSKRENK (\$ 219, 1. LEDD) 1507 MISHANDLING I FAMILIEFORH, UTEN LEGEMSKRENK (\$219, 1. LEDD) 1508 MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, M LEGEMSKRENK (\$219, 2. LEDD) 1509 MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, U LEGEMSKRENK (\$219, 2. LEDD) 1768 Mishandling i nære relasjoner, med legemskrenkelse 1769 Mishandling i nære relasjoner, uten legemskrenkelse 1770 Grov mishandling i nære relasjoner, med legemskrenkelse 1771 Grov mishandling i nære relasjoner, uten legemskrenkelse
Vold	Krenkelse og skade mot kropp og liv	1701 LEGEMSFORNÆRMELSE (\$ 228, 1. LEDD) 1702 LEGEMSKRENKELSE UTFØRT AV POLITI 1703 LEGEMSBESKADIGELSE (\$ 229) 1704 LEGEMSBESKADIGELSE, KNIV (\$ 229) 1705 LEGEMSBESKADIGELSE, SKYTEVÅPEN (\$ 229) 1706 GROV LEGEMSBESKADIGELSE. (\$ 231) 1707 UAKTSOM LEGEMSBESKADIGELSE (\$ 237) 1708 DRAP (\$ 233) 1709 UAKTSOMT DRAP (\$ 239) 1710 BARNEDRAP (\$ 234) 1711 FOSTERDRAP \$245 1713 FORSØK DRAP (\$ 233, JFR PAR 49) 1714 LEGEMSBESKADIGELSE MED DØDEN TIL FØLGE (\$ 229) 1715 UAKTSOMT DRAP - TRAFIKK (\$ 239) 1716 LEGEMSFORNÆRMELSE M/SKADEFØLGE (\$ 228, 2. LEDD) 1717 UAKTSOM LEGEMSBESKADIGELSE, TRAFIKK (\$ 237) 1719 UAKTSOM, GROV LEGEMSBESKADIGELSE (\$ 238) 1720 UAKTSOM, GROV LEGEMSBESKADIGELSE, TRAFIKK (\$ 238) 1751 Kroppskrenkelse 1752 Grov kroppskrenkelse 1753 Grov kroppskrenkelse, med følge død 1754 Kroppsskade 1755 Grov kroppsskade 1756 Grov kroppsskade, med følge død 1757 Drap 1758 Drap, forsøk 1759 Medvirkning til selvmord 1761 Medlidenhetsdrap 1762 Forbund om drap 1764 Uakts forvold av annen betyd skade på kropp/helse, i trafikk 1766 Uaktsom forvoldelse av død 1767 Uaktsom forvoldelse av død, i trafikk

		1799 LIV, LEGEME, HELBRED, DIVERSE
Vold	Trusler	506 PÅVIRKNING AV OFF. TJENESTEMANN VED TRUSLER (\$128) 557 Trusler mot offentlig tjenestemann, politi 558 Trusler mot offentlig tjenestemann, annen tjenestemann 1601 TRUSLER, DIVERSE (\$ 227) 1603 TRUSLER, KNIV (\$ 227) 1604 TRUSLER, SKYTEVÅPEN (\$ 227) 1605 BOMBETRUSSEL(\$227) 1609 TRUSLER, DIVERSE (\$227) 1674 Trusler 1675 Trusler, med skytevåpen 1676 Trusler, med kniv eller annen liknende redskap 1677 Grove trusler 1678 Grove trusler, med skytevåpen 1679 Grove trusler, med kniv eller annen liknende redskap 1680 Trussel mot særskilt utsatte yrkesgrupper, helsepersonell 1681 Trussel mot særskilt utsatte yrkesgrupper, transportarbeider 1682 Trussel særskilt utsatte yrkesgr, oppl i grunn- og videregå utda
Seksual- lovbrudd	Voldtekt	1401 VOLDTEKT (\$ 192,1.LEDD) 1401 VOLDTEKT (\$ 192,1.OG 2.LEDD) 1413 FORSØK PÅ VOLDTEKT (\$ 192,JFR.PAR 49) 1420 VOLDTEKT (\$ 192,2.LEDD) 1420 VOLDTEKT (\$ 192,3.LEDD) 1423 GROVT UAKTSOM VOLDTEKT (\$ 192,4.LEDD) 1451 Voldtekt u. samleie 1452 Voldtekt til samleie 1453 Grov voldtekt 1454 Grov uaktsom voldtekt 1455 Voldtekt forsøk
Seksual- lovbrudd	Seksuell omgang og voldtekt av barn u/14 år	1402 SEKSUELL OMGANG MED BARN U/14 ÅR (\$ 195) 1402 UTUKTIG OMGANG MED BARN U/14 ÅR (\$ 195) 1403 SEKSUELL OMGANG MED BARN U/10 ÅR (\$ 195) 1403 UTUKTIG OMGANG MED BARN U/10 ÅR (\$ 195) 1460 Voldtekt av barn under 14 år 1461 Voldtekt til samleie av barn under 14 år 1462 Grov voldtekt av barn under 14 år 1463 Forsøk på voldtekt av barn under 14 år
Seksual- lovbrudd	Seksuell omgang med barn 14-16 år, seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn u/16 år	1404 SEKSUELL OMGANG MED BARN U/16 ÅR (\$ 196) 1404 UTUKTIG OMGANG MED BARN U/16 ÅR (\$ 196) 1418 SEKSUELL HANDLING MM MED BARN U/16 ÅR (\$ 200,2.LEDD) 1418 UTUKTIG HANDLING M.V MED BARN U/16 ÅR (\$ 212,2.LEDD) 1429 Grooming - Bygge opp tillit for å utnytte barn seksuelt 1464 Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år 1465 Grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år 1466 Seksuell handling med barn under 16 år 1467 Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år 1468 Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep
Seksual- lovbrudd	Kjøp av seksuelle tjenester	1427 KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER FRA PERSON UNDER 18 ÅR (\$203) 1428 KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER (\$202A) 1469 Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige 1476 Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne
Annen	Menneskesmugling	6151 Menneskesmugling

		6151 MENNESKESMUGLING (\$ 47,3.LEDD) 6157 Organisert menneskesmugling 6157 Organisert menneskesmugling (\$47, 4. ledd) 9898 MENNESKESMUGLING
--	--	---